МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: "Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України"

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМД-22-1 групи,

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,

освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

_____ Чипегіна Дениса Сергійовича
(підпис) (прізвище, ім`я, по батькові)

Науковий керівник _____ Коваленко Юлія Михайлівна, д.е.н.,професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної програми _____ Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій протокол від «15» 01 2024 № 9

Завідувач кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 16 17.01.2024р. Бурдовська В.С.
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 15.01.24 (підпис)
(до захисту, на доопрацювання) (дата)

Результат захисту 3 01.02.24
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Приходька І.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис) Бересавська О.О.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Чумицька І.І.
(ініціали, прізвище)

(підпис) Верешок Ю.Ю.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	7		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	14		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	26		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	68		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 42 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
68	D	3	01.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри
Юлія КОВАЛЬЧКО
«15» листопада 2022

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Чипегіна Дениса Сергійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
   Діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України
   Затверджена наказом ректора від «15» 11. 2022 №1208
2. Строк здачі закінченої роботи 04.12.2023р.
   Мета роботи є ретельний аналіз та обгрунтування ролі страхових компаній у фінансовому секторі України з метою забезпечення сталого розвитку економіки та поліпшення інвестиційного клімату.
   Об'єкт дослідження є діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України.
   Предмет дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
   Орієнтована база дослідження є СК "ТАС"
3. Вихідні дані до роботи є наукові праці вчених, які досліджували діяльність страхових компаній, а також статистичні дані та фінансові звіти відомих гравців ринку, дані про СК "ТАС".
4. Перелік графічного матеріалу 19 рисунків,10 таблиць.
5. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)

Вступ
Розділ 1. теоретико-методичні засади діяльності страхових компаній на фінансовому ринку
1.1. Місце та специфіка діяльності страхових компаній на фінансовому ринку
1.2 Нормативно-правове регулювання діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України
розділ 2. діяльність страхових компанії на фінансовому ринку(на прикладі страхової компанії «тас»)

2.1. Фінансово-економічні показники діяльності компанії
2.2. Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність СК «ТАС»
Розділ 3 напрями активізації діяльності страхових компаній на фінансовому ринку
Висновки
Список використаних джерел
Додатки

6. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	2.	3.	4.
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	29.09.2023 р.	29.09.2023 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку	31.10.2023 р.	31.10.2023 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11-22.12.2023 р.	11-22.12.2023 р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	26-29.12.2023 р.	26-29.12.2023 р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-09.01.2024 р.	02-09.01.2024 р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	01.11.2023 р.-04.12.2023 р.	01.11.2023 р.-04.12.2023 р.
7	ЗАХИСТ	01-02.02.2024 р.	01-02.02.2024 р.

7. Дата видачі завдання «15» 11 2022
8. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ Коваленко Ю.М
(підпис) (прізвище, ініціали)
9. Керівник освітньо-професійної програми _____ Чуницька І.І
(підпис) (прізвище, ініціали)
10. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Чипегін Д.С
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Мета роботи є формування теоретико-методичного підґрунтя та обґрунтування практичних рекомендацій щодо діяльності страхових компаній на страховому ринку України.
Предметом кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні засади та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.
Об'єктом кваліфікаційної роботи є діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України.
Метою даного дослідження є ретельний аналіз та обґрунтування ролі страхових компаній у фінансовому секторі України з метою забезпечення сталого розвитку економіки та поліпшення інвестиційного клімату. Дослідження фокусується на важливості державного регулювання та його впливу на ефективність страхової діяльності, підвищення рівня страхової культури населення та капіталізації страхового ринку.
Визначення основних проблем та напрямків підвищення ефективності функціонування страхових компаній, а також детальний аналіз фінансово-економічних показників вибраної страхової компанії, такої як СК "ТАС", виводяться серед основних завдань дослідження.
Базою досліджень є наукові праці вчених, які досліджували діяльність страхових компаній, а також статистичні дані та фінансові звіти відомих гравців ринку.
Одержані результати можуть бути впроваджені у фінансову діяльність на ринку страхових компаній, а також використані у виробленні підходів щодо подальшого розвитку цього ринку.
За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, що можуть бути використані у роботі учасників ринку страхування.
Кількість сторінок: 58, 19 рисунків,, 5 додатків, 5 таблиць, список використаних джерел із 57 найменувань
Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2022 – 2023 рр.
Рік захисту роботи – 2024 р.

ANNOTATION

ACTIVITY OF INSURANCE COMPANIES IN THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

The purpose of the work is to formulate a theoretical and methodological framework and justify practical recommendations for the activities of insurance companies in the insurance market of Ukraine.

The subject of the qualification work includes theoretical-methodological principles and practical aspects of the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine.

The research focuses on the importance of state regulation and its impact on the efficiency of insurance activities, increasing the level of insurance culture among the population, and capitalization of the insurance market.

The object of the qualification work is the activities of insurance companies in the financial market of Ukraine

The purpose of this study is thorough analysis and justification of the role of insurance companies in the financial sector of Ukraine with the goal of ensuring sustainable economic development and improving the investment climate.

Identification of key problems and directions for improving the efficiency of the functioning of insurance companies, as well as a detailed analysis of the financial and economic indicators of the selected insurance company, such as "TAS" Insurance Company, are among the main tasks of the study.

The basis for the research is the scientific works of scholars who have studied the activities of insurance companies, as well as statistical data and financial reports of well-known market players.

The obtained results can be implemented in financial activities in the insurance market and used in the development of approaches to further develop this market.

Based on the research results, conclusions and recommendations have been formulated that can be used by participants in the insurance market..

Number of pages: 58, 19 figures, 5 appendices, 5 tables, a list of 57 used sources.
Year of qualification work completion – 2022-2023.
Year of thesis defense – 2024.

ЗМІСТ

ВСТУП……...…7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ….....…10

1.1. Місце та специфіка діяльності страхових компаній на фінансовому ринку..……..….....10

1.2. Нормативно-правове регулювання діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України …….....……. 23

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ(НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ТАС»).....28

2.1. Фінансово-економічні показники діяльності компанії.….....28

2.2. Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність СК «ТАС».....36

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ….....43

ВИСНОВКИ…….....55

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...……...59

ДОДАТКИ……....65

ВСТУП

Важливим елементом фінансового сектору України є страховий ринок, функціональним призначенням якого є також і забезпечення сталого розвитку національної економіки та поліпшення інвестиційного клімату в країні, а не лише забезпечення страхового захисту. Пріоритетним завданням в контексті державного регулювання страхової діяльності в умовах конкуренції є забезпечення ефективності функціонування усіх сторін страхової діяльності та удосконалення його нормативно-правового поля, підвищення рівня страхової культури населення та подальша капіталізація страхового ринку. У той же час без проведення детального аналізу стану та особливостей функціонування галузі не можливо сформувати стратегію розвитку вітчизняного страхування та визначити його роль в економічній системі держави. Актуальність проведення даного дослідження загострюється в умовах підвищення соціального напруження у суспільстві та наявності кризових явищ в економіці України.

Дослідження напрацювань закордонних та вітчизняних учених показало, що проблематику підвищення ефективності функціонування страхових компаній розкривали у своїх працях такі науковці, як Базилевська Н., Внукова М., Гаманкова О., Діденко С., Залєтов О., Козьменко О., Маслій О., Могилова А., Нагайчук Г., Нечипорук Л., Ткаченко Н., Роганова Г., Чернишова О., Чорновол А., Шинкаренко О., Ширінян Л., Шумелда Я. та ін.

Відзначаючи суттєві наукові напрацювання у межах пошуку та розроблення шляхів підвищення ефективності функціонування страховими компаніями, зазначаємо низку проблем, що потребують додаткового вирішення: необхідність розроблення та впровадження ефективної процедури коригування фінансового стану страховиків у сучасних умовах розвитку національного страхового ринку; необхідність розроблення та

впровадження комплексу заходів із підвищення ефективності управління страховою компанією залежно від рівня їх ефективності.

Метою кваліфікаційної роботи є формування теоретико-методичного підґрунтя та обґрунтування практичних рекомендацій щодо діяльності страхових компаній на страховому ринку України.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні засади та практичні аспекти діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України.

Об’єктом кваліфікаційної роботи є діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України.

Завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети:

- охарактеризувати сутність та особливості функціонування страхових компаній України;

- описати порядок становлення, етапи розвитку страхових компаній України та специфіку їх діяльності на фінансовому ринку;

- з’ясувати особливості державного регулювання страхового ринку та вплив на його розвиток та функціонування;

- проаналізувати фінансово-економічні показники СК «ТАС»;

- дослідити вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність СК «ТАС»;

У процесі дослідження використано наступні методи: спостереження, порівняння, абстрагування, аналіз та синтез, узагальнення, систематизація, метод класифікації, вимірювання, аналіз – при аналізі фінансово-економічних показників досліджуваної компанії; систематизації, комплексний підхід – при виявленні напрямів підвищення ефективності діяльності страхових компаній України.

Інформаційною базою дослідження виступають наукові праці дослідників, які присвячені дослідженню діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України, статистична інформація СК «ТАС».

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

1.1. Місце та специфіка діяльності страхових компаній на фінансовому ринку

Специфічним стандартом підприємницької діяльності є страхова діяльність, за системним аспектом якої головною метою ведення даного виду бізнесу є максимізація прибутку. Страхова діяльність на макрорівні забезпечує соціальну-економічну стабільність в суспільстві, а за умови ефективного та раціонального формування й розподілу страхових резервів є мінімізація витрат бюджетів різних видів.

Однією з форм економічних відносин є страховий ринок, об'єктом якого є купівля-продаж страхового захисту, реалізація якого забезпечується на основі механізму перерозподілу фінансових ресурсів страховиків та страхувальників.

Основою страхового ринку є процес страхування, що перетворився в одну з конкретних форм організації страхового фонду та страхового захисту суспільного виробництва. Страхування – це вид економічної діяльності у процесі відшкодування збитків юридичної чи фізичної особи, що виражається у результаті їх розподілу між певною кількістю осіб. Згідно із Законом України «Про страхування», страхування - це вид цивільно-правових відносин із захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) [1].

Страхова діяльність відноситься до сектору невиробничої сфери фінансових послуг, де відбувається лише перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу, а не їх створення [15, с. 131].

ПРИНЦИПИ СТРАХУВАННЯ

- **КОНКУРЕНТНІСТЬ**. Усім учасникам страхового ринку створюються сприятливі умови для розвитку страхування, держава гарантує вільний вибір страхувальником страховика та вільний вибір видів страхування, щоб забезпечити усім учасникам ефективний правовий захист.
- **СТРАХОВИЙ РИЗИК**. Це певна подія або їх сукупність на настання яких і здійснюється процес страхування
- **СТРАХОВИЙ ІНТЕРЕС**. Являє собою володіння юридичної чи фізичної особи або їх право власності певним об'єктом, на який здійснюється страхування
- **МАКСИМАЛЬНА СУМЛІННІСТЬ**. Усі сторони страхового процесу повинні повністю довіряти. Ні одна сторона не повинна приховувати будь-яку інформацію, що стосується певного об'єкту, який став предметом страхування і є страховим інтересом будь-якої із сторін
- **СТРАХОВІ ВІДШКОДУВАННЯ НЕ ПОВИННІ ПРИНОСИТИ СТРАХУВАЛЬНОКОВІ ПРИБУТОК**. Відшкодування страхових збитків страхувальнику не має перевищувати завданих йому збитків, тобто його фінансовий стан не повинен змінитися після настання страхового випадку. Виплата частини інвестиційного прибутку, окрім сплачених страхових внесків можлива лише за умови накопичувального страхування
- **ФРАНШИЗА**. Це частина страхових збитків, що не підлягає страхуванню у разі настання страхового випадку
- **СУБРОГАЦІЯ**. Це передання страховику у межах виплаченої суми право на стягнення із винної (третьої) сторони страхувальником
- **КОНТРИБУЦІЯ**. Це пропозиція поділу відшкодування збитків між декількома страховиками, які несуть відповідальність перед одним і тим самим страхувальником за проданими полісами
- **СПІВСТРАХУВАННЯ**. Страхування кількома страховиками за одним спільним договором певного об'єкту страхування
- **ПЕРЕСТРАХУВАННЯ**. Це страхування одним страховиком у професійного перестраховика або іншого страховика частини своїх обов'язків перед страхувальником на визначених умовах страхового договору
- **ДИВЕРСИФІКАЦІЯ**. Страхові резерви розподіляються у різні види активів

Рис. 1.1. Принципи страхування та їх характеристика

Джерело: систематизовано автором на основі [39]

Страхова компанія – юридична особа, яка функціонує на страховому ринку, формує страховий фонд і акумулює індивідуальні, колективні та групові інтереси. Закон України «Про господарські товариства» [7] свідчить, що страхові компанії можуть бути товариствами з додатковою відповідальністю, повними товариствами, акціонерними товариствами та командитними товариствами.

Страхова компанія – узагальнене поняття, що характеризує організаційну структуру, метою діяльності якої є здійснення страхових операцій незалежно від внутрішньої побудови, організаційно-правової форми та форми власності. Страхові підприємства є відокремлиними суб'єктами господарювання (юридичними особами), порядок установи та діяльність яких регулюється спеціальним законодавством.

Вітчизняний страховий ринок представлений страховими компаніями двох типів:

1) страхові компанії зі страхування життя. Універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань є страхування життя. Страхування життя являє собою матеріальне забезпечення особи у випадку втрати її дієздатності через нещасний випадок або досягнення нею пенсійного віку.

2) страхові компанії загального страхування.

Законом про страхування встановлені певні умови для можливості провадження вітчизняної страхової діяльності, яким повинні відповідати фінансові установи:

- повинні бути внесені до реєстру Національної комісії;
- повинні мати ліцензію на здійснення конкретного виду страхування;

- повинні мати форму акціонерного товариства, товариства з додатковою відповідальністю або повного, командитного товариств;

- повинні мати не менше 3-х учасників;

- статутний капітал має сягати як мінімум суми, яка відповідає 1 млн євро з перерахунком на курс валюти України.

Рис. 1.2. Класифікація страхових компаній

Джерело: побудовано автором на основі [33, с.11]

Страхові компанії поділяються за метою діяльності на два види:

1) комерційні компанії, тобто компанію, метою яких є отримання прибутку;

2) некомерційні компанії, метою яких є надання високоякісних послуг застрахованим.

Страхова діяльність являє собою сферу фінансових послуг, де лише відбувається перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу, а не відбувається їх створення. Страхова діяльність належить до невиробничої сфери економіки країни. [3, с. 131].

Джерело зміцнення фінансової діяльності є важливим показником успішності здійснення фінансово-господарської діяльності, а також необхідною умовою зацікавленості власників у збереженні бізнесу є прибуток. Страховики, як і інші організації прагнуть до забезпечення своєї прибутковості.

Головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що компанія спочатку створює страховий фонд, який формується з акумульованих коштів страхувальників, а вже тільки після цього виплачує компенсації збитків за укладеними договорами, тобто несе витрати.

Вітчизняний страховий ринок почав своє існування ще із радянських часів, хоча тоді даний ринок був представлений лише одним страховиком – Держстрах, який був на той час монополістом. Тому, в сучасному розумінні розвиток страхового ринку Україна розпочала після отримання своєї незалежності у 1991 році. З отриманням незалежності, наша країна отримала і значну кількість проблем, пов’язаних із розірванням технологічних, економічних, організаційних, соціальних та інших зв’язків, що були встановлені не одним десятиліттям.

Саме збільшення ризиків у суб’єктів підприємницької діяльності і нездатність держави бути гарантом усунення різноманітних наслідків від надзвичайних подій і стало об’єктивною передумовою створення

вітчизняного страхового ринку. На думку Фурмана В.М. [36], особливу увагу у розвинених країнах світу приділяють розв'язанню проблем страхування, пов'язуючи їх із забезпеченням ефективного інвестиційного процесу в економіці країни, гарантіями високого рівня життя та соціальною стабільністю. Так, суспільство стає більш соціально захищеним і стабільним, а економіка країни динамічно розвивається за рахунок інвестицій страховиків.

Становлення українського страхового ринку відбувалося в умовах відсутності власного страхового законодавства та органу державного нагляду за страховою діяльністю, що було наслідком тяжкої економічної та політичної ситуації в країні.

Нами було проведено ретроспективний аналіз становлення та розвитку України в період незалежності з виділенням етапів розвитку (таблиця 1.1).

Перший етап становлення страхового ринку характеризувався невпорядкованим страховим законодавством, значною інфляцією та відсутністю органу нагляду за страховою діяльністю. У той час почала з'являтися велика кількість страхових компаній, які поклали край багаторічній монополії Держстраху, але в той же час підірвали довіру населення країни до системи страхування, оскільки страхові компанії, що були щойно створені не могли повною мірою виконувати взяті на себе зобов'язання через бран необхідних ресурсів.

Отже, для подальшого розвитку страхового ринку необхідною умовою було формування спеціалізованих законодавчих актів, які би регулювали страховий процес у країні. Другий етап становлення вітчизняного страхового ринку почався коли Кабінет Міністрів України прийняв Декрет «Про страхування» [3]. Цей етап характеризувався початком нагляду за страховою діяльністю через створення Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю. У цей період багато страхових компаній, які були засновані на іноземному капіталі вийшли з ринку, оскільки було встановлено мінімальний розмір статутного фонду страхових компаній та введення ліцензування.

Можна зробити висновок про те, що хоч і Декрет і приніс багато позитивних змін, але все ж таки не забезпечував достатньої правової бази в сфері страхування, а особливо – в питаннях що стосувалися платоспроможності страховика.

Таблиця 1.1

Характеристика розвитку страхового ринку України

Чинники страхового ринку	Етапи розвитку страхового ринку України			
	I 1991 – 1993рр.	II 1993 – 1996рр.	III 1996 – 2001рр.	IV з 2001 р.
1	2	3	4	5
Рівень інфляції	Високий	Гіпер-інфляція	Середній	Нижчий від середнього
Кількість компаній	Понад 1000	800 - 500	300 - 283	Від 283 і більше
Страхові послуги	Стандартизовані	З варіантами	Диференційовані	Диференційовані/ складні
Мінімальний розмір статутного фонду	-	5 тис. дол. США	100 тис. євро для українських страховиків та 500 тис. євро для страховиків з іноземним капіталом	15 млн. євро для страховиків життя та 1 млн. євро для страховиків інших ризиків
Ліцензування	Відсутнє	Впроваджується	Застосовується	Застосовується та удосконалення
Наявність наглядового органу	Відсутність	Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю	Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю	З 2002 року Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України
Максимальна частка іноземних осіб у статутному фонді страховика	Не обмежена	Не більше 20%	Не більше 49%	Обмеження скасовано у 2001 році
Лояльність споживачів	Середня	Середня	Незначна	Незначна, але є покращення
Наявність інституту страхових брокерів	Відсутній	Відсутній	Зародження	Поступовий розвиток

Джерело: Складено автором за даними наведеними у [1; 3; 13; 17; 41; 42].

Третій етап характеризувався значними змінами законодавства в сфері страхування, а саме:

- було встановлено чіткі межі між ризиковими видами страхування та ліцензування життя;

- посилення вимог щодо розміру статутного фонду страховиків;

- було визначено і таким чином легалізовано цілу низку страхових понять;

- розроблена і затверджена спеціалізована звітність;

- встановлено вимоги про відповідність страхових резервів, взятих на себе страховиками зобов'язань, резервів страхування життя та впроваджено визначення технічних резервів [21].

Сучасний (четвертий) етап, який триває і досі характеризується подальшим удосконаленням страхового законодавства. Так, у 2001 році було прийнято нову редакцію Закону «Про страхування». На сьогодні, вітчизняний страховий ринок в основному представлений ризиковими видами, які складають більш як 90%. Станом на 01.09.2022 в Державному реєстрі фінансових установ (ДРФУ) опублікувалося 140 страховиків, з яких страхуванням життя займаються лише 13 компаній [27]. Страхування життя і досі залишається вкрай нерозвиненим.

Для сучасного етапу притаманним є укрупнення страхових компаній, зростання капіталізації страховиків поступове зростання обсягів зібраних страхових премій, активізації іноземних інвесторів і зниження рівня збитковості страхового ринку.

2023 рік для вітчизняного страхового ринку – це підготовка до реалізації ідей Білої книги «Майбутнє регулювання ринку страхування», що повинні забезпечити платоспроможність, стійкість і конкурентність ринку страхування в Україні з належним захистом прав споживачів послуг страхування. Ці ідеї відображені в новому Закону Україні «Про страхування», який вступає в дію з 1 січня 2024 року. Також ринок очікує важливих та вкрай необхідних змін у законодавстві про автоцивілку. Обидва

закони будуть направлені на імплементацію провідних директив Європейського Союзу [19].

Військова агресія росії проти України негативно впливає на діяльність усіх галузей економіки, в тому числі і на страхову діяльність теж. Страхові компанії зазнають різного роду виклики і потребують певних змін своєї діяльності в залежності від обмежень, що встановлені під час воєнного часу.

У цей час страхові компанії відчувають більший ризик для своєї діяльності, адже збільшення військової активності призвело до зменшення попиту на страхові послуги на фоні зростання кількості травм та матеріальних збитків. Частина страхових компаній нажаль припинила свою діяльність на окупованих територіях України, частини компаній збільшила свої вимоги до страхувальників, але, зазвичай страхові компанії мають досвід роботи у надзвичайних ситуаціях, тому і мають відповідні механізми для управління ризиками.

У перші місяці війни, Національним банком України було проведено опитування про стан діяльності страхових компаній (рис. 1.3).

З даних, наведених на рисунку, можна зробити висновок, що основна частина страхових компаній вчасно відреагувала на зміни і, надавши частині своїх працівників можливість віддаленої роботи, а частину, евакуювавши у більш безпечні регіони, продовжили свою роботу. У центральних та західних областях, страхові компанії в основному продовжили стабільно виконувати свої функції. Таких компаній налічувалося у березні 2022 року 5%. Певні труднощі мали більше половини страхових компаній, частково змогли відновити свою роботу 27% страховиків, а ось 10% - припинили своє функціонування, оскільки так і не змогли відновити операційну діяльність.

Згідно із даними НБУ, на 1 вересня 2022 року, на страховому ринку України працювало 140 страхових компаній, з яких страхуванням життя спеціалізувалося 13. П’ять страховиків сегменту non-life вийшли з ринку у перші 6 місяців війни, а трьом страховим компаніям було анульовано ліцензії.

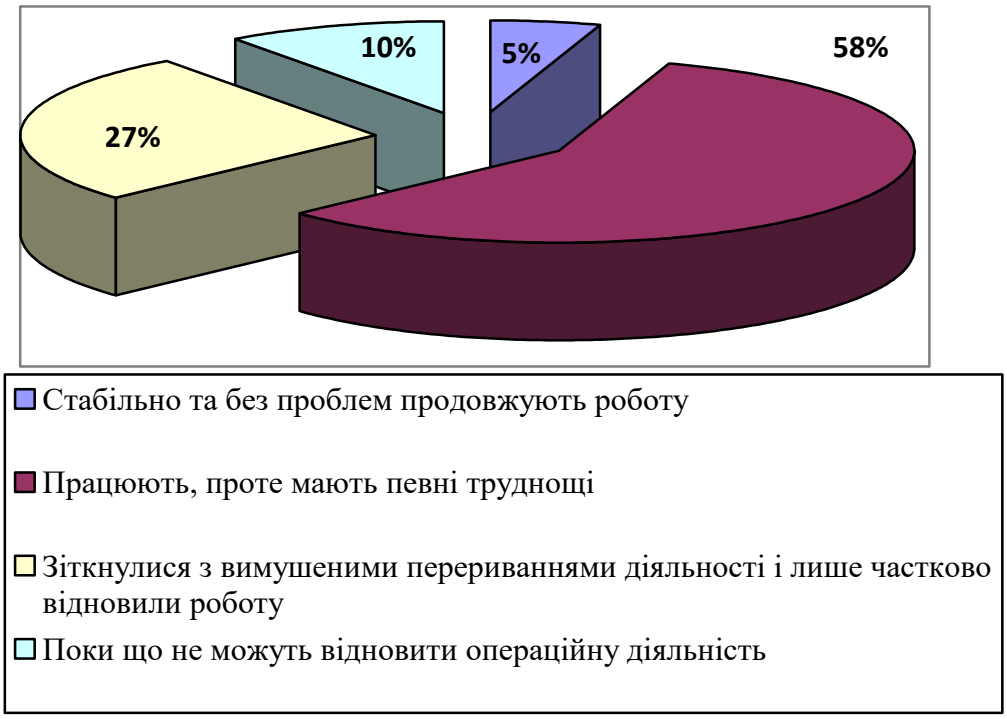

Рис. 1.3. Результати опитування страховиків-учасників Асоціації «Страховий бізнес» щодо можливості ведення страхової діяльності в умовах військового стану, станом на березень 2022 р.

Джерело: побудовано автором за даними [27]

Через окупацію частини території України, доволі складно оцінити отримані збитки на страховому ринку, хоч і зрозуміло про їх значні масштаби, оскільки, діями країни – агресора цілковито знищено або пошкоджено значну кількість об’єктів нерухомості, також було вимушено переміщено велике число об’єктів бізнесу, що і призвело до скорочення кількості центрів обслуговування клієнтів.

Результатом військових дій росії на території України стало значне падіння обсягів страхових платежів. У порівнянні з аналогічним періодом 2021 року, у березні 2022 року обсяг страхових платежів переважної більшості страхових компаній становив від 50% до 90%.

Динаміку страхових виплат та страхових премій у 2021–2022 роках проаналізуємо у графічному вигляду (рис. 1.4).

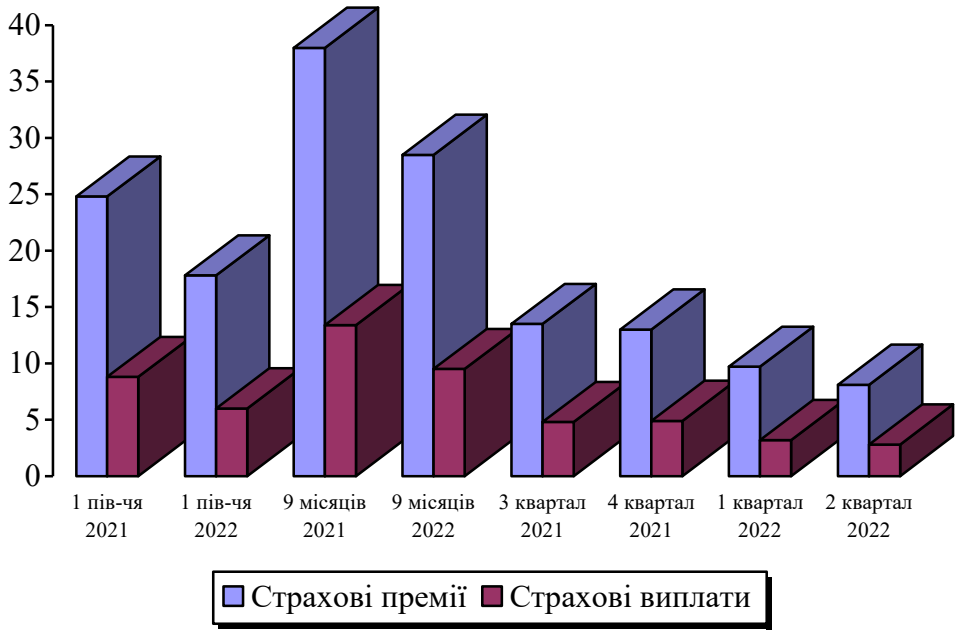

Рис. 1.4. Динаміка страхових виплат протягом 2021 – 2022 рр, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [37]

З рис. 1.4 видно, шо спостерігається тенденція до зниження загальних обсягів страхових премій, яка за весь аналізований період скоротилася майже на 28%. Аналогічних змін зазнали і обсяги страхових відшкодувань, які зазнали скорочення через зниження частки заявлених випадків КАСКО та ОСЦПВ.

За перший квартал 2022 року спостерігався найбільший спад страхових виплат, а у другому кварталі цього ж року спад страхових виплат сповільнив своє падіння, з чого можна стверджувати, що учасники вітчизняного страхового ринку почали оговтуватися від шоку повномасштабного вторгнення росії і страхові компанії адаптувалися та налагодили свою діяльність.

Страхові компанії є одними з найбільш динамічних та конкурентоспроможних установ на сучасному вітчизняному ринку. Їх основна задача полягає в акумулюванні фінансових ресурсів як юридичних

так і фізичних осіб з подальшим перетворенням цих коштів у інвестиції, що дозволяє їм отримувати прибуток та примножувати власні страхові резерви.

Тому, наступним за доцільне вважаємо розглянути активи, якими фактично представлені резерви страховиків протягом останніх років.

Таблиця 1.2

Страхові резерви страховиків України фактично представлені структурою активів, %

Структура активів	2017	2018	2019	2020	2021	1 півріччя 2022
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування», у т.ч.:	100	100	100	100	100	100
Грошові кошти на поточних рахунках	7,6	7,3	7,1	5,0	5,0	5,8
Банківські вклади (депозити)	33,9	28,0	32,0	25,0	22,0	21,3
Банківські метали	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Нерухоме майно	7,4	7,1	9,0	10,0	8,0	9,1
Акції	18,4	12,5	8,4	7,5	7,2	7,7
Облігації	2,5	2,2	2,1	2,3	2,4	2,2
Іпотечні сертифікати	0,2	0,2	0,1	0,02	0,02	0,02
Цінні папери, що емітуються державою	18,2	19,4	21,6	25,0	35,0	31,1
Права вимоги до перестраховиків	11,2	13,3	11,9	15,5	10,0	12,6
Інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними КМУ	1,3	2,8	3,8	3,5	3,7	3,4
Інші активи	0,2	0,1	0,1	0,18	0,1	0,1

Джерело: складено автором за даними [13]

Із наведених даних у таблиці 1.2 можна зробити висновок, що частка банківських депозитів займають лідируючі позиції за видами інвестицій протягом 2017-2022 років. Даний показник за останні два роки зріс із 8746,1 млн. грн у 2021 році до 12238,2 млн грн, у 2022 році. У відсотковому значенні це зростання складає 39,9%. Тому, для страховиків, найбільш надійними та інвестиційно привабливими фінансовими інструментами є саме банківські депозити.

Центральну роль у реагуванні на негативні події в країні відіграє світова страхова індустрія. Основною складовою стійкого суспільства є страхування, яке повинно забезпечувати захист при настанні неочікуваних ситуацій та готувати до майбутніх ризиків.

1.2. Нормативно-правове регулювання діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України

Не дивлячись, що страховий ринок України функціонує більш 20-ти років, регуляторна функція держави все ще знаходиться на етапі становлення.

Системою певних дій, які націлені на підтримку конкурентного середовища, забезпечення сприятливих умов для учасників страхового ринку, ефективного розвитку національного страхового ринку та захисту інтересів споживачів страхових послуг є державне регулювання страхової діяльності, яке здійснюється державними органами.

Фактори державного регулювання вітчизняної страхової діяльності [22, с. 164] зобразимо графічно (рис.1.5).

Спрямування державного нагляду за страховою діяльністю повинно бути спрямоване на:

- підвищення ефективності функцій, які спрямовані на запобігання банкрутства страховиків;

- боротьбу із псевдо-страхуванням, що спрямоване на легалізацію «брудних» коштів;

- недопущення порушень страховиками зобов'язань перед страхувальниками;

- боротьбу із виплатами та незаконними комісійними винагородами для керівників чи інших відповідальних осіб певних підприємств чи організацій, що були застраховані.

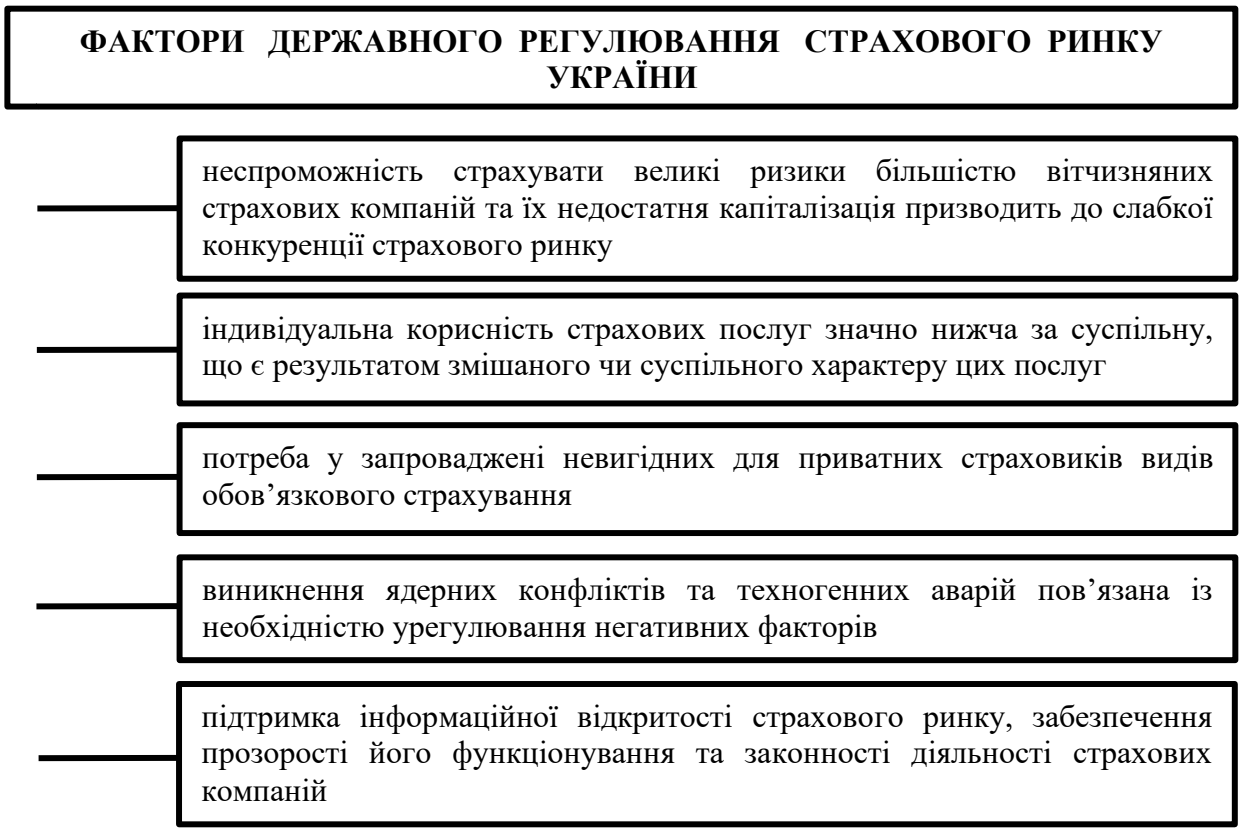

Рис. 1.5. Фактори державного регулювання страхового ринку

Джерело: побудовано автором на основі [22, 25]

На сьогодні існує певна невизначеність із державним регулюванням страхової діяльності на макроекономічному рівні, оскільки більшість підзаконних актів, розпоряджень та наказів була підписана Нацкомфінпослуг. НБУ планує встановити повноцінний пруденційний нагляд, тому, залежно від розміру компанії та інших чинників даний контроль буде різнитися, також залежно від бізнес-моделі та частки на ринку, буде поділено страхові установи на певні групи. Отже, регулятор висуватиме

більш жорсткі вимоги до тих страхових компаній, які мають більшу вагу на страховому вітчизняному ринку.

Функції державного регулювання страхової діяльності є невід'ємним компонентом функціонування економіки країни (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Функції державного регулювання страхового ринку

Джерело: складено автором на основі [20; 22; 25]

Основними принципами державного регулювання страхових компаній є ті, що являють собою захист споживачів страхових послуг, сприяють розвитку та прибутковості страховиків і забезпечують ефективність та прозорість вітчизняного страхового ринку (див. додаток А).

Механізм державного регулювання страхової діяльності становлять методи, форми та інструменти, за допомогою яких здійснюється державне регулювання страхової діяльності зображений на рис.1.5.

Основними нормативно-правовими актами державного регулювання страхової діяльності є Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закони України «Про страхування», «Про акціонерні товариства», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів» та інші.

Рис. 1.7. Методи державного регулювання

Джерело: побудовано автором на основі [23]

Конкуренція на ринку страхових послуг є неефективна, оскільки малі страхові компанії не взмозі страхувати великі ризики через значні обсяги відшкодувань, у випадку настання страхової події. Саме тому страховий

ринок тяжіє до великих компаній із значним капіталом, тому і потребує антимонопольного регулювання. Саме це і обумовлює об’єктивну необхідність державного регулювання вітчизняного страхового ринку [27, с. 211].

РОЗДІЛ 2
ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ(НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «ТАС»)

2.1. Фінансово-економічні показники діяльності компанії

Наслідком взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин страхової компанії є її фінансовий стан, що характеризуються системою показників, які показують наявність та використання фінансових ресурсів компанії та визначається сукупністю господарських факторів. Тому під спроможністю компанії фінансувати свою діяльність розуміється оптимізація фінансового стану компанії. Отже, однією з умов успішного розвитку компанії в майбутньому є саме оптимізація фінансового стану, а його погіршення свідчить про загрозу її можливого банкрутства [18, с.58].

Акціонерне товариство «СГ «ТАС» є акціонерним товариством, що здійснює свою діяльність в Україні. Акції СК «ТАС» мають приватне розміщення. Основна діяльність СК «ТАС» полягає у наданні послуг зі страхування та перестрахування.

СК «ТАС» здійснює свою діяльність на умовах, визначених Статутом компанії і надає усі види страхових послуг для юридичних осіб та здійснює захист майнових інтересів громадян.

Страхова компанія згідно із виданими ліцензіями здійснює усі види добровільного та обов'язкового страхування та перестрахування відповідно до вимог вітчизняного законодавства.

СК «ТАС» має розгалужену регіональну мережу: 28 регіональних дирекцій, 450 офісів з продажу страхових послуг у яких працюють більше 3000 страхових агентів та 1000 штатних працівників по всій території України. Усі структурні підрозділи працюють згідно Положень, що затверджені Загальними зборами акціонерів, але не є самостійними юридичними особами.

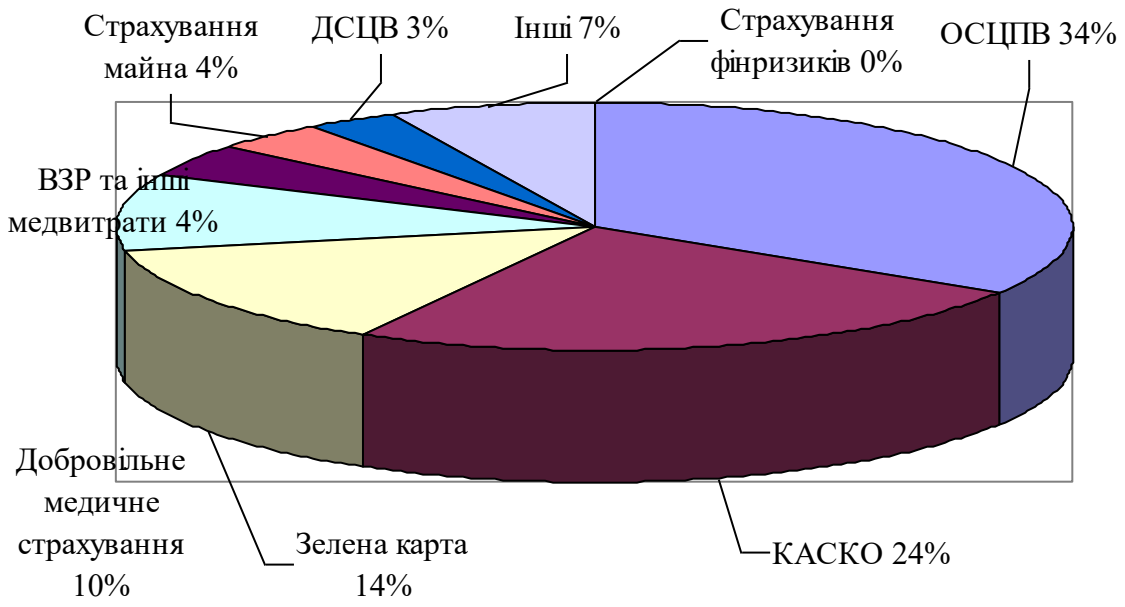

Рис. 2.1. Структура портфелю СК «ТАС» за 2022 рік [30]

Аналіз показників фінансово-господарської діяльності СК «ТАС» здійснимо на основі фінансової звітності страхової компанії (див. додаток Б).

За даними, наведеної у додатку Б таблиці, необоротні активи СК «ТАС» зросли за останніх три аналізованих роки і у 2022 році становили 3 845 тис. грн проти 838 тис. грн у 2020 році. Основне зростання даного показника відбулося у 2021 році, що складало майже трикратне збільшення обсягу необоротних активів компанії.

Обсяг незавершених капітальних інвестицій у 2020 році складав 66 832 тис. грн, проте у наступних періодах рівень даного показника рівний нулю.

Основні засоби є ключовим фактором формування необоротних активів компанії. Протягом аналізованого періоду обсяг даного показника невпинно знижувався і у 2022 році склав 87% рівня 2020 року.

Довгострокові фінансові інвестиції протягом останніх трьох аналізованих років мали хоч і незначну, але тенденцію до зростання. За даний період ріст показника склав 2%.

Відстрочені аквізиційні витрати у 2021 році зросли на 18%, та у 2022 році можна спостерігати незначне їх зростання у 304 тис. грн. Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах за весь аналізований період зріс на 17%.

Щодо обсягів та складу оборотних активів СК «ТАС» у 2020 – 2022 роках, можна зробити висновок про те, що дебіторська заборгованість за продукцію, товари та послуги є їх ключовим елементом. ЇЇ ріст за цей період становив 12%.

Протягом 2020 – 2022 років для СК «ТАС» позитивним є значне акумулювання грошових коштів та їх еквівалентів, у 2022 році їх сума зросла у 74 рази та становила 122 529 тис. грн, перевищуючи розмір основних засобів, була домінуючим елементом у структурі активів страхової компанії.

Загальний обсяг активів СК «ТАС» у 2021 році зріс на 6% і становив 2608875 тис. грн, проте у 2022 році обсяг загальних активів компанії зріс на 13% і склав 2 955 864 тис. грн.

Для більшої наочності, динаміку активів СК «ТАС» зобразимо графічно (рис. 2.2).

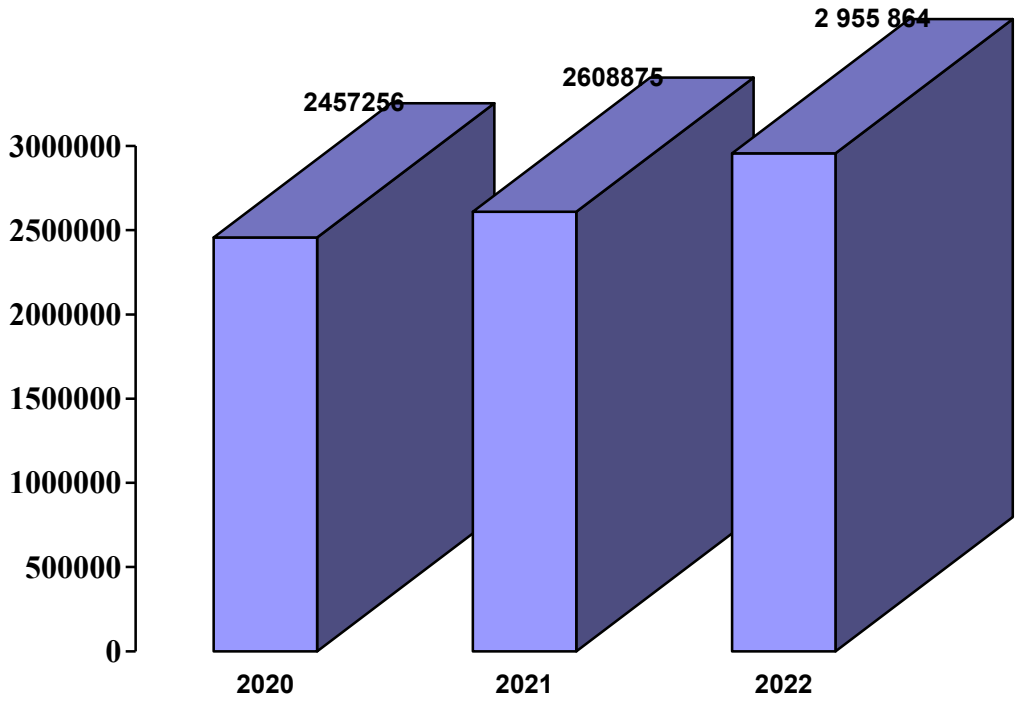

Рис. 2.2. Динаміка загальних активів СК «ТАС» за 2020 – 2022 роки

Структура активів балансу СК «ТАС» представлена у Додатку В. Найбільша питома вага у структурі активів СК «ТАС» припадає на необоротні активи, які складають 58,0% у 2020 році, 65,1% - у 2021 році та 56,3% - у 2022 році. Питома вага оборотних активів складає 42,0%, 34,9% та 43,7% відповідно.

Найбільша питома вага серед статей необоротних активів СК «ТАС» припадає на довгострокові фінансові інвестиції (22,9% - у 2020 році, 21,6% - у 2021 році, 19,4% - у 2022 році). Така структура необоротних активів компанії пов'язана із специфікою її роботи і свідчить про значні інвестиції у цінні папери інших емітентів.

На дебіторську заборгованість у 2022 році припадає 10,5%, що на 1,4% менше ніж у 2021 році. Це свідчить про виконання зобов'язань з боку дебіторів страховика, але також пов'язано із незначним ростом надходжень страхових платежів.

Проаналізуємо фінансові показники по пасиву балансу СК «ТАС» у таблиці додатку Г.

Як видно із даних, наведених у таблиці додатку Г, зареєстрований (пайовий) капітал СК «ТАС» складає 102 000 тис. грн, резервний капітал, не змінювався протягом усього аналізованого періоду і складає 16 397 тис.грн.

Протягом двох останніх років нерозподілений прибуток компанії зріс на 159 258 тис. грн, що становить ріст 40% у порівнянні з попереднім роком. Негативний вплив на загальну суму власного капіталу протягом усього аналізованого періоду спричинило нарощення обсягів непокритого збитку, який зріс із 454 383 тис. грн у 2020 році, до 553 598 тис. грн у 2022 році.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення СК «ТАС» в основному представлені страховими резервами компанії, які зростали протягом усього аналізованого періоду, річні темпи зростань становлять відповідно 11% та 5%. Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги протягом останніх трьох років зросла майже у двічі, із 46 266 тис. грн у 2020 році до 89 218 тис. грн у 2022 році.

Інші поточні зобов'язання за аналогічний період знизилися удвічі (у 2020 році – 23 866 тис. грн, у 2022 році- 15 141 тис. грн).

Для більшої наочності представимо динаміку показника власного капіталу у графічному вигляді (рис. 2.3).

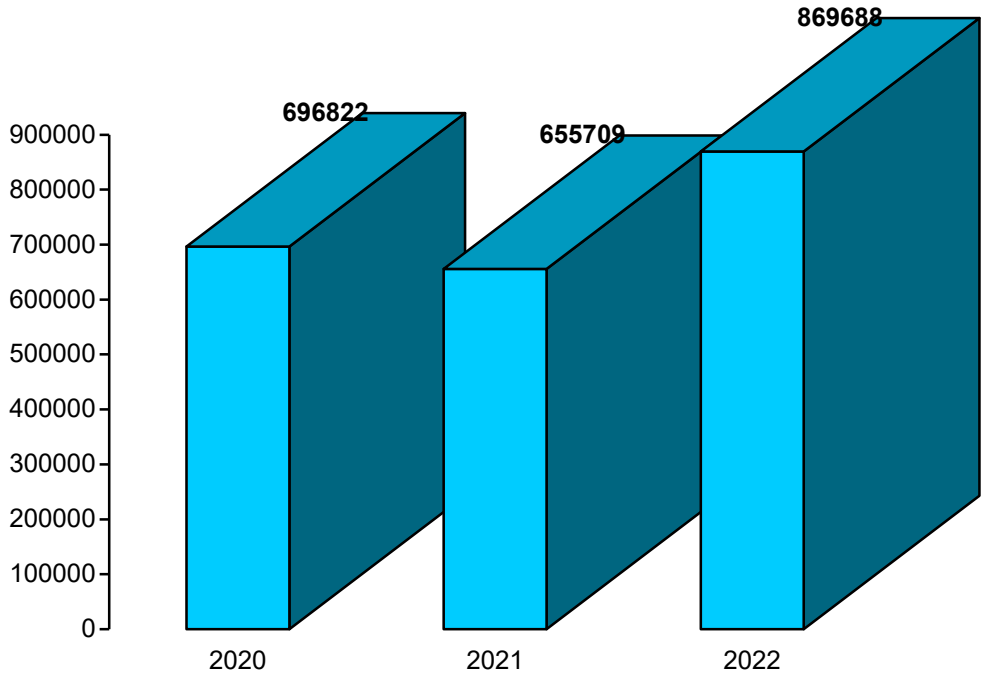

Рис. 2.3. Динаміка власного капіталу СК «ТАС» за 2020 – 2022 роки

Аналіз фінансових показників СК «ТАС» на основі звітної документації компанії за 2020 – 2022 роки проведено у додатку Д.

Позитивним моментом у діяльності компанії є те, що обсяг чистих зароблених страхових премій у 2021 році зросли на 22% у порівнянні із попереднім 2020 роком, у 2022 році ріст даного показника уповільнився і склав лише 5% порівняно із попереднім роком. Валова сума підписаних премій СК «ТАС» протягом усього аналізованого періоду спостерігалася тенденція до зростання, хоча протягом останніх двох років обсяг даного показника знизився на 1%. Обсяг премій переданих у перестрахування змінювався протягом аналізованих трьох років стохастично: у 2021 році – зріс на 16%, а у 2022 році – знизився на 34% у порівнянні з попередніми періодами.

Протягом 2020 – 2022 років обсяг валової суми зміни резерву незароблених премій скоротився майже втричі і у 2022 році склав 52 692 тис. грн, проти 146 828 тис. грн у 2020 році. Показник зміни частки перестраховиків у резерві незароблених премій зросли у 2022 році у три рази порівняно із обсягом 2021 року.

Собівартість реалізованої продукції у 2020 році становила 393 480 тис. грн. у 2021 році обсяг даного показника зріс на 95 127 тис. грн, а у 2022 році – знизився на 25 545 тис. грн та у кінцевому результаті склав 463 062 тис. грн.

Результатом діяльності компанії є фінансовий результат до оподаткування, який у 2022 році зріс на 265 662 тис. грн, у порівнянні із 2021 роком, а за весь аналізований період- зріс у 2 рази. Аналогічно змінювався і обсяг показника чистого фінансового результату, який у 2020 році складав 137 012 тис. грн, а у 2022 – 303 239 тис. грн.

Динаміку фінансового результату зобразимо на рисунку 2.4

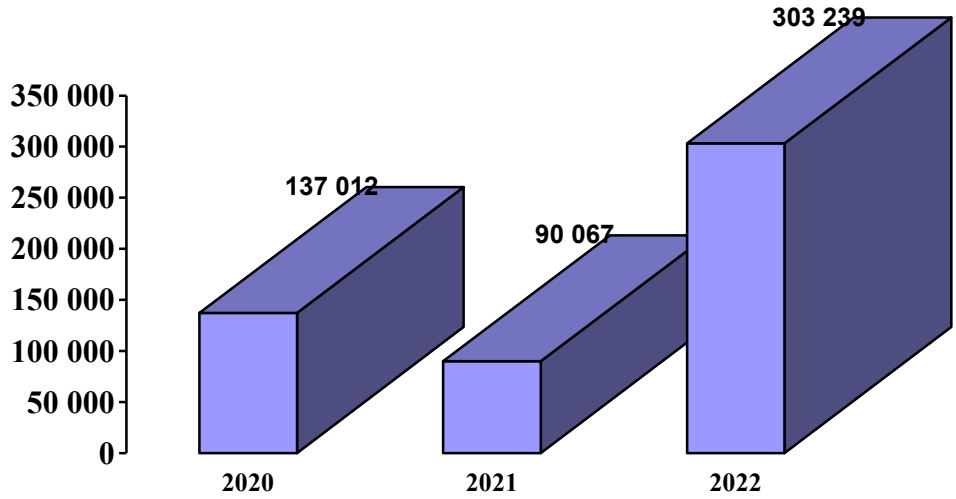

Рис. 2.4. Динаміка фінансового результату СК «ТАС» у 2020 – 2022 роках

Валовий прибуток компанії за останні три аналізовані роки зріс на 81% і у 2022 році склав 907 495 тис. грн, що є позитивним моментом у діяльності

страхової компанії. У 2020 – 2022 роках спостерігається зниження валової суми зміни інших страхових резервів.

Адміністративні витрати компанії мають тенденцію до зростання протягом усього аналізованого періоду і у 2022 році становили 457 997 тис. грн проти 331 791 тис. грн у 2020 році. Витрати на збут у 2021 році зросли на 352 тис. грн, а у 2022 році – знизилися на 1 183 тис. грн, у порівнянні з попередніми періодами. Фінансовий результат від операційної діяльності компанії у 2020 році складав 4 517 тис. грн, але у 2021 році – даний показник дорівнював нулю, і у 2022 році склав значну суму у 209 960 тис. грн.

2.2. Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність СК «ТАС»

СК «ТАС» здійснює свою діяльність в Україні, тому економіка та фінансові ринки країни впливають на його функціонування та розвиток. Варто зазначити, що компанія працює на ринку, що є нетиповим для інших країн саме через присутність нетипових ризиків на вітчизняному страховому ринку.

Конфлікт, що розпочався навесні 2014 року на окремих територіях східної частини України, дотепер залишається неврегульованим. 24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне воєнне вторгнення в Україну, який мало значний негативний вплив на економіку та населення України та, відповідно, на бізнес, фінансовий стан та результати діяльності СК «ТАС».

Викликом для подальшого стабільного розвитку усіх секторів економіки України стали проблеми безпеки, з початком воєнного вторгнення операційне середовище України можна охарактеризувати як ризикове і таке, що має певний рівень невизначеності.

На початку повномасштабного вторгненяї росії Національний банк України не ухвалював рішення щодо облікової ставки. За обставин, що склалися, зміна облікової ставки мала невеликі шанси виконувати свої

функції як стимул для утримання гривневих активів, підтримки обмінного курсу національної валюти та стабілізатора очікувань.

У порівняно спокійних регіонах країни економіка повільно почала активізуватися після шоку перших тижнів війни. Вітчизняні підприємства відновлюють роботу, хоча все ж таки їх рівень завантаженості є нижчим за довоєнний.

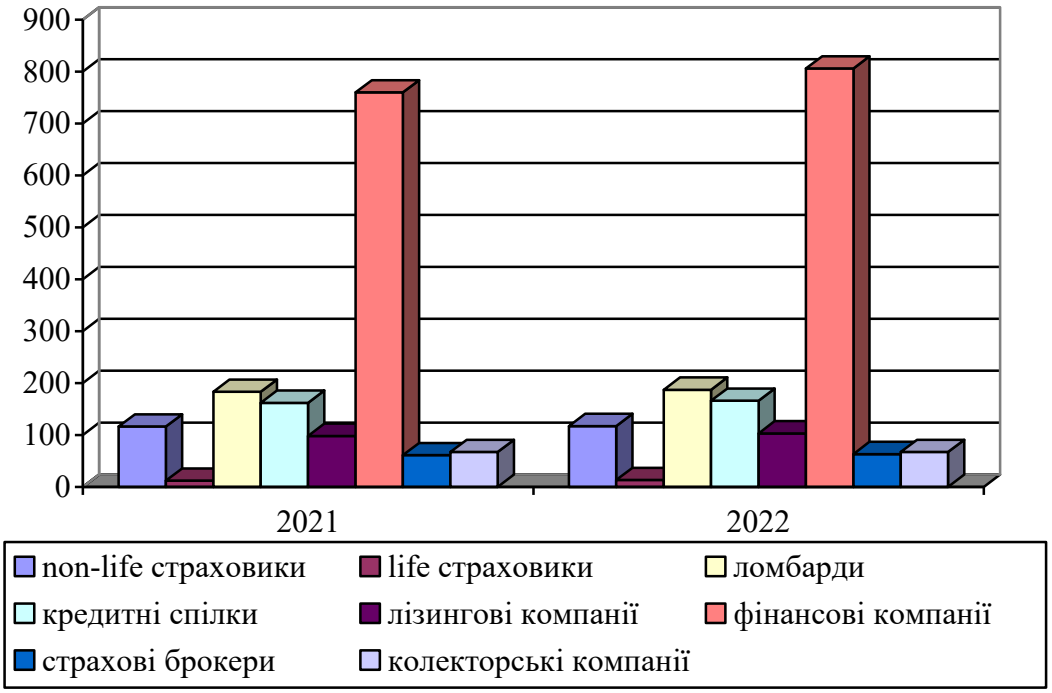

Рис. 2.5. Небанківський ринок України у 2021 – 2022 роках

Проблемними є врегулювання страхових випадків у тих регіонах України, де є активні бойові дії. Через це доволі важко отримати та оформити належним чином оригінали документів та здійснити огляд транспортного засобу у випадку настання ДТП з метою отримання страхової виплати.

На окупованих територіях країни страхові компанії мають значні перешкоди у своїй роботі, а саме складність організувати нормальну та безпечну роботу персоналу, доступу до оригіналів документів, і, відповідно, зниження надходжень страхових платежів. Усе це призводить до значних труднощів у діяльності страхових компаній, особливо на окупованих територіях.

Отже, СК «ТАС» здійснює свою діяльність у нестабільному середовищі, яке викликане внутрішньою політичною кризою України та світовою економічною кризою. Саме від ефективності фіскальних та інших заходів законотворчої влади України залежить поліпшення її економічної ситуації. На сьогодні не має чіткого уявлення про подальші дії уряду України, з метою подолання поточної негативних факторів економічної та політичної сфер і саме тому є неможливо оцінити їх вплив на дохідність та ліквідність СК «ТАС», її стабільність та структуру її операцій із контрагентами. В результаті такої невизначеності, компанії досить складно стабільно функціонувати, планувати свою діяльність , що негативно впливає на її здатність вчасно та в повному обсязі відшкодовувати вартість активів та виконувати свої зобов'язання.

В умовах даної невизначеності, страхова компанія стикається з цілою низкою ризиків, що можуть призвести до зниження фінансової стійкості компанії та погіршення її фінансового стану. Дані завдання може вирішити організація ризик-менеджменту страхової компанії, зокрема: Зменшення несподіваних витрат, планування прибутків та збитків компанії, підвищення фінансової стійкості та оптимізацію оподаткування тощо.

В таблиці 2.1 наведемо класифікацію факторів ризику та сценаріїв стрес-тестування страхової компанії.

Варто відмітити, що діяльність страхових компаній має певну відмінність від інших видів підприємницької діяльності, а саме: головною метою діяльності страхових компаній є, звісно, отримання прибутку, але основною метою страхової компанії є її бажання брати на себе ризики різних суб'єктів господарювання. Система управління ризиками є невід'ємною частиною будь-якого бізнесу, але для страхового бізнесу дана система є більш важливою у порівнянні з іншими фінансовими посередниками.

Ефективну систему розподілу ризику на категорії, як зазначають фахівці, неможливо побудувати, оскільки «ризик притаманний будь-якій економічній діяльності та існує безліч факторів, тому будь-яка класифікація

буде умовною, оскільки провести чітку межу між окремими групами факторів ризику буде досить складно» [15, с.39].

Таблиця 2.1

Класифікація факторів ризику та сценаріїв стрес-тестування страхової компанії

Група ризиків	**Фактори ризику**	**Сценарії стрес-тестування**
Страхові ризики	Ризик розірвання договорів страхування, катастрофічний ризик, ризик зростання витрат та ведення справи, ризик недостатності страхових премій та страхових резервів	зміна рівня страхових виплат; неточне прогнозування катастрофічних подій; коливання частоти середнього розміру і терміну виплати страхових відшкодувань; коливання частки достроково припинених страхових договорів;
Ринкові ризики	Фондовий ризик, ризик зміни процентних ставок, ризик неліквідності премій, фондовий ризик, ризик спреду, валютний ризик, ризик концентрації, майновий ризик	коливання дохідності державних цінних паперів; коливання різниці в дохідності між корпоративними облігаціями та державними облігаціями; коливання ринкової вартості акцій; коливання валютних курсів; коливання ринкових цін на нерухомість; зміни рівня
Кредитні ризики	Ризик дефолту контрагентів (банки, страхові компанії, клієнти)	Погіршення кредитоспроможності інших контрагентів та посередників; зниження кредитного рейтингу перестраховиків; невиконання зобов’язань перестраховиками та боржниками
Операційні ризики	Ризик, що виникає в результаті певних зовнішніх подій, або в результаті дій персоналу, або в результаті неадекватних чи невдалих внутрішніх процесів	зниження рівня довіри страхувальників до страховиків; випадки страхового шахрайства; помилка при розрахунку тарифу чи розміру необхідного обсягу резервів;

Необхідно враховувати методи та моделі моделювання розробляючи систему управління ризиками та формуючи сценарії ризику. Одним з методів, який дозволяє виявити слабкі сторони компанії, її загрози та компенсувати їх можливостями та сильними сторонами є SWOT-аналіз.

Проведемо SWOT-аналіз СК «ТАС» та висвітлимо результати у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз СК «ТАС»

Сильні сторони	**Слабкі сторони**
- лідер у рейтингу ТОР-10 страхових компаній України; - багаторічний досвід на страховому ринку; - достатня кількість трудових ресурсів; - забезпеченість новітніми технологіями для вивчення ринку та функціонування на ньому - розвинена мережа відділень; - наявність великої кількості ліцензій, що забезпечує можливості розширення асортименту та вільного маневрування на ринку; - велика клієнтська база; - наявність кваліфікованих кадрів; - стійке зростання надходжень за рахунок страхових премій та надання страхових послуг;	- відсутність заходів спрямованих на поліпшення ситуації компанії на страховому ринку; - відсутність терміналів у центрах продажу для розрахунку у безготівковій формі; - недосконаліть технічного оснащення у малих представництвах компанії - відсутність єдиної інформаційної бази; - недосконала система взаємодії з посередниками; - значні відмінності бізнес-процесів;
Можливості	**Загрози**
- залучення клієнтів малого та середнього бізнесу; - впровадження нових видів страхування; - покращення інвестиційної діяльності; - розвиток та застосування прогресивних наукових розробок для підвищення платоспроможності та фінансової стійкості - розширення агентської та філіальної мережі; - зростання суми страхових премій;	- війна в Україні; - слабкий розвиток ринкової інфраструктури реалізації страхових послуг; - велика кількість конкурентів; - збільшення кількості шахрайств на страховому ринку, а це призводить до зростання недовіри населення до страхових компаній ; - високий рівень збитковості по договорах страхування КАСКО та страхування цивільноправової відповідальності водіїв;

На основі SWOT-аналізу, нами виділено сильні сторони СК «ТАС», такі як: багаторічний досвід на страховому ринку, наявність розвиненої мережі відділень, існуюча велика клієнтська база та висококваліфікований персонал. Також СК «ТАС» є лідером у рейтингу ТОР-10 страхових компаній України, може вільно маневрувати на ринку за допомогою наявності великої

кількості ліцензій та забезпечення новітніми технологіями для вивчення ринку та функціонування на ньому.

Сильні сторони компанії допомагають їй подолати слабкі сторони, такі як: відсутність єдиної інформаційної бази, недосконала система взаємодії з посередниками та недостатнє технічне оснащення у малих представництвах компанії.

Основними загрозами компанії є війна в Україні, високий рівень збитковості по договорах страхування, слабкий розвиток ринкової інфраструктури реалізації страхових послуг та недовіра населення до страхових компаній через збільшення кількості шахрайств на страховому ринку України. Усі загрози можуть бути подолані на основі можливостей для компанії. Основними можливостями СК «ТАС» є покращення інвестиційної діяльності, впровадження нових видів страхування, розвиток та застосування прогресивних наукових розробок для підвищення фінансової стійкості компанії та її платоспроможності, а також розширення філіальної та агентської мережі.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Економічне становище та ефективність будь якої страхової компанії обумовлюється результатами страхової компанії, а фінансові ресурси компанії та ефективне їх використання впливає на стабільний фінансовий стан компанії та забезпечення її нормальної комерційної діяльності.

Можливі напрямки реалізації внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності страхової компанії розрізняються за ступенем дії (впливу), використання і контролю.

Специфіка діяльності страхової компанії відрізняється від діяльності інших суб'єктів господарської діяльності, тому представимо схему виробничої діяльності страхової компанії у графічному вигляді (рис. 3.1).

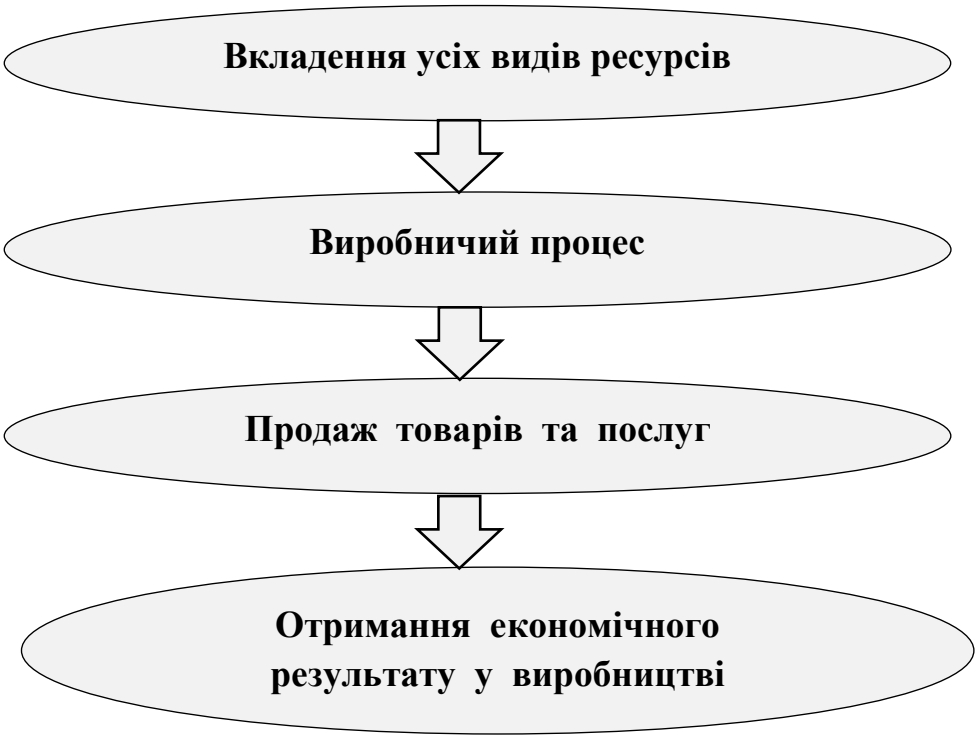

Рис. 3.1. Процес виробничої діяльності страхової компанії на ринку страхових послуг України

Економічний результат діяльності будь якої юридичної особи визначається одиницею вкладеного капіталу тобто витрачених фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів відразу після реалізації продукту чи послуги. Економічний результат страхової компанії визначається сумою збитків від виплачених страхових відшкодувань, які можна визначити лише після закінчення терміну договору страхування, а це, при ризиковому страхуванні складає від 1-го року, а при страхуванні життя – до 30-ти років.

Це означає, що можна лише теоретично підрахувати або спрогнозувати витрати, які понесе страхова компанія при настанні страхових випадків. При даному розрахунку можна скористуватися статистичними даними та актуарними розрахунками [31, с.182].

Приходячи в страхову компанію і купуючи страховий поліс клієнт розраховує, що при настанні страхового випадку отримає повну і своєчасну компенсацію збитків. Страхова компанія зацікавлена у зменшенні цих виплат для отримання максимального прибутку, тобто ефективність діяльності страхової компанії, або її прибутковість напряму залежить від обсягу виплачених страхових відшкодувань, а не лише від обсягів залучених платежів. Це є конфлікт інтересів бізнесу і клієнта.

Тому при плануванні роботи страхової компанії, пошуків шляхів підвищення її ефективності, вкрай важливо знайти баланс між інтересами клієнта та страхувальника [36, с. 17].

Сучасні страхові компанії мають випускати потенційним споживачам своєчасний та цікавий страховий продукт, а запропоновані тарифи мають бути економічно обґрунтованими. Договори страхування мають враховувати інтереси і страхувальника і страховика. Сучасний страховий ринок України характеризується тими страховими компаніями, які функціонують за принципами, що враховують як інтереси самих компаній, так і інтереси їх клієнтів.

Негативними факторами страхового ринку України є:

- Падіння виробництва;

- Стагнація ринків;

- Зменшення доходів населення;

- Недовіра населення до страхування [34, с. 57].

Усі негативні фактори сучасного страхового ринку України стають більш вагомими внаслідок військового вторгнення росії на територію України.

Для підвищення ефективності управління фінансовим станом нами пропонується застосовувати страховими компаніями відповідну процедуру для його коригування (рис.3.2).

Державний вплив відіграє ключове значення у зменшенні кількості проблемних страхових компаній, підвищення ефективності управління страховиків та їх боротьбі із кризою на ринку страхових послуг. Незважаючи на значний інструментарій державного впливу на страховий ринок України та його певні сегменти, необхідно відзначити наявність вузьких місць державного регулювання на боротьбу із кризовими явищами страхового ринку України. Тому, вважаємо, що необхідно розробити державну стратегію розвитку ринку страхування, підвищити якість законодавчого забезпечення державного регулювання діяльності страхових компаній тощо.

Оцінка фінансового стану страхових компаній України, дозволяє виділити їх на такі групи:

- страхові компанії, що потребують впровадження антикризового фінансового управління;

- страхові компанії, що потребують покращення фінансового стану;

- страхові компанії, що потребують санації.

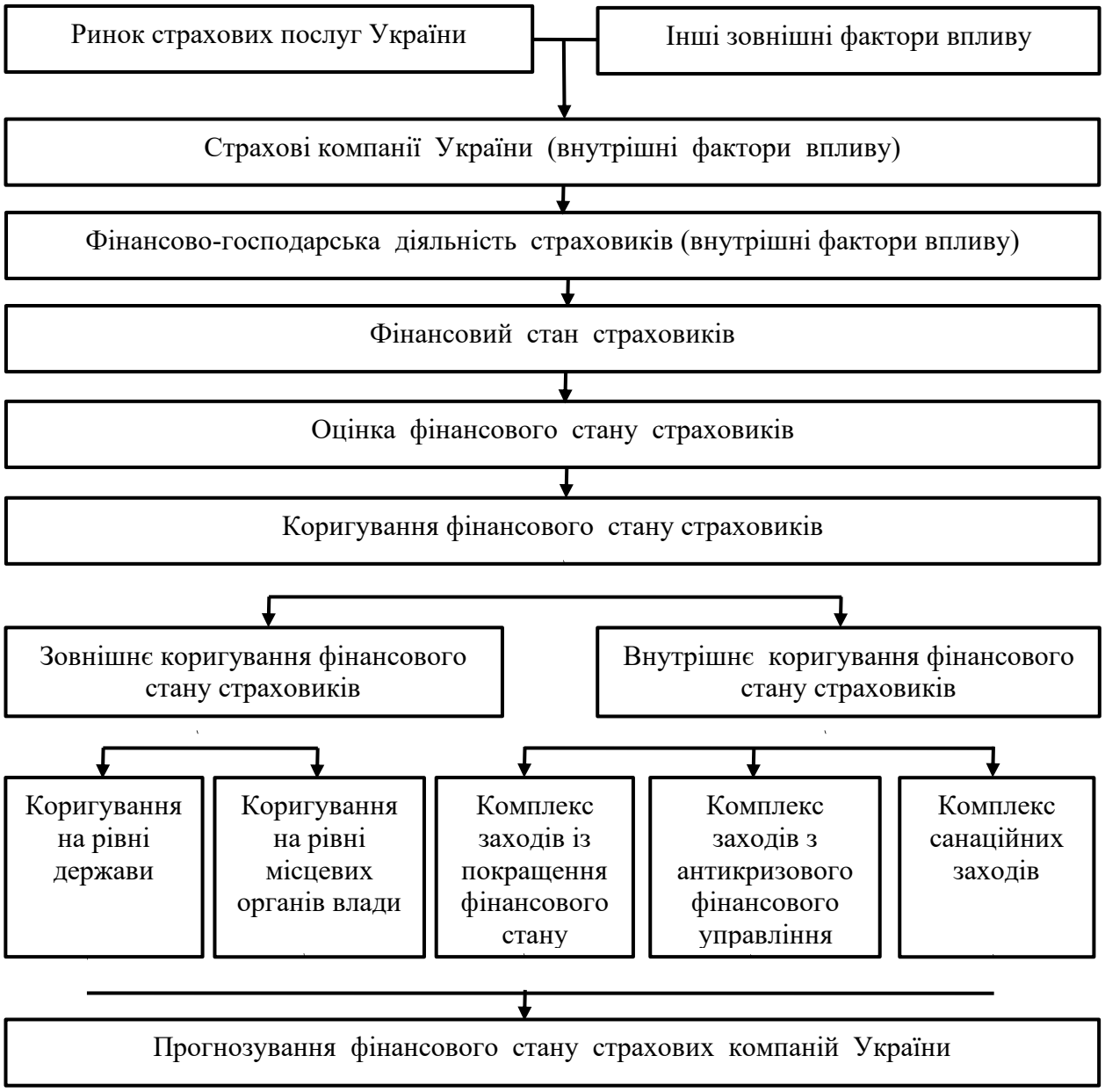

Рис. 3.2. Процедура коригування фінансового стану страхових компаній України

Джерело: систематизовано автором на основі [39]

Сучасні страхові компанії потребують розроблення та реалізації комплексу заходів для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та конкурентоспроможності. Запропоновані нами заходи зобразимо у графічному вигляді (рис.3.3).

Рис. 3.3. Комплекс заходів із підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та конкурентоспроможності страхових компаній

Покращення операційної діяльності страхових компаній, на нашу думку, можливе за умови використання наступних заходів:

- запровадження продуктової диверсифікації з метою активізації страхування сфери послуг та сільськогосподарських підприємств;

- модернізація наявних страхових продуктів, а також розроблення нових страхових продуктів для максимального задоволення потреб споживачів та охоплення нових ніш страхового ринку;

- впровадження Інтернет-послуг із продажу страхових продуктів

- для охоплення страховими послугами сільського населення використовувати територіальну диверсифікацію, що включатиме збільшення мережі агентів в малих містах та сільській місцевості, збільшення мережі представництв та філій, франчайзинг, а також активізацію мобільних пунктів надання страхових послуг;

- підвищення ефективності управління витратами на збут та адміністративними витратами із використанням розрахунку ефективності понесених втрат, конкурсних закупівель, прозорості та неупередженості.

Заходи для покращення інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній, на нашу думку повинні включати:

- підвищення ефективності інвестиційної діяльності;

- диверсифікація інвестиційних вкладень зі збільшенням довгострокових інвестицій;

- підвищення ефективності роботи страхових компаній із компаніями небанківського фінансового сектору;

- збільшення прибутковості інвестицій;

- підтримка реального сектору національної економіки.

На нашу думку, для покращення фінансової діяльності страхові компанії повинні застосувати такі заходи:

- налагодження роботи з акціонерами, особливо міноритарними;

- підвищення ефективності взаємодії з банками;

- активізація залучення домашніх господарств як акціонерів страхових компаній;

- збільшення можливостей із залучення фінансових ресурсів від інвесторів, власників та акціонерів тощо.

Для покращення управління персоналом страхових компаній, страхові компанії України мають створити відповідні умови з підбору та навчання персоналу його соціальної підтримки та мотивації.

Покращення інноваційної діяльності вітчизняних страхових компаній, на нашу думку, можливе за рахунок:

- розроблення як нових умов надання страхових послуг, так і самих страхових послуг;

- в управлінні страховиками та контролі за персоналом використання цифрових технологій;

- в межах функціонування Інтернет-сайтів компаній впровадження та активізація збутової діяльності ;

- інновації у підготовці персоналу;

Комплекс заходів із антикризового фінансового управління з метою стабілізації фінансового стану та усунення кризових явищ у фінансово-господарській діяльності, зобразимо у графічному вигляді (рис. 3.4, 3.5, 3.6, 3.7).

Рис. 3.4. Комплекс заходів з антикризового фінансового управління страховими компаніями України у секторі фінансово-економічного характеру

Джерело: розроблено автором

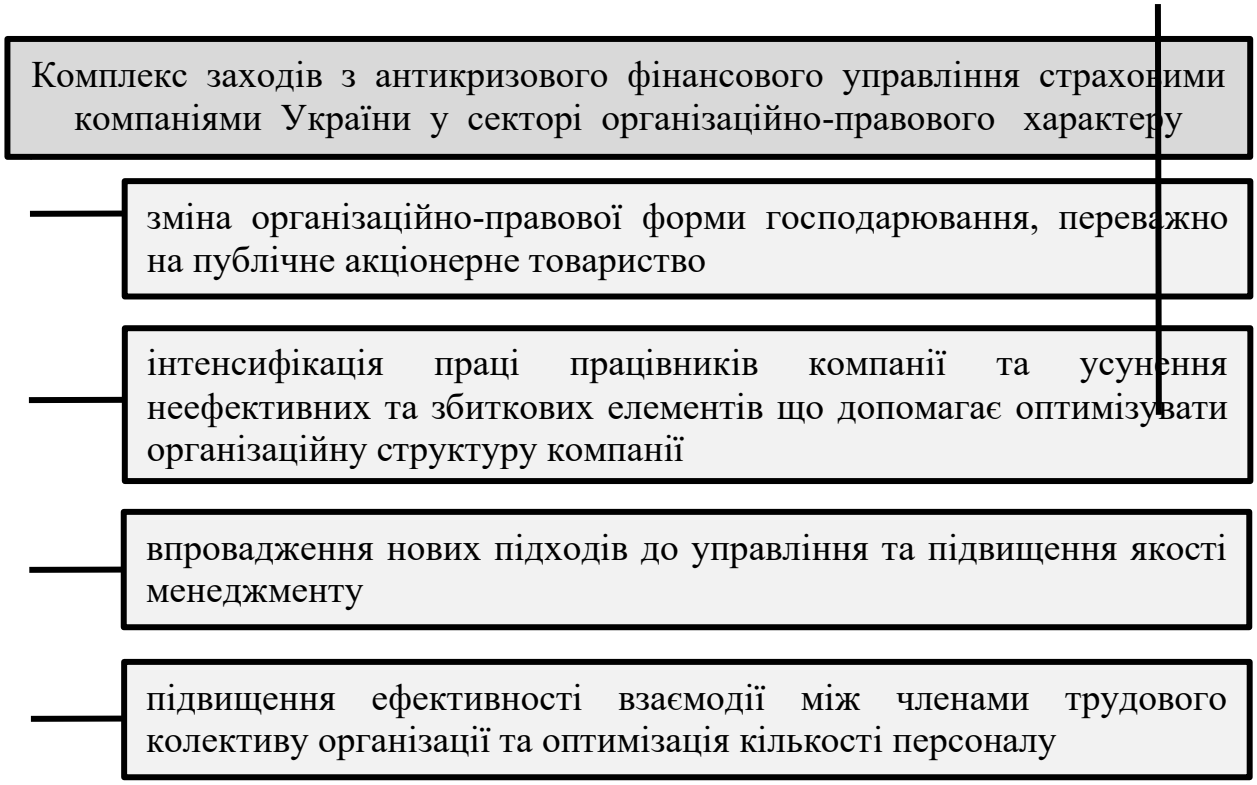

Рис. 3.5. Комплекс заходів з антикризового фінансового управління страховими компаніями України у секторі організаційно-правового характеру

Джерело: побудовано автором

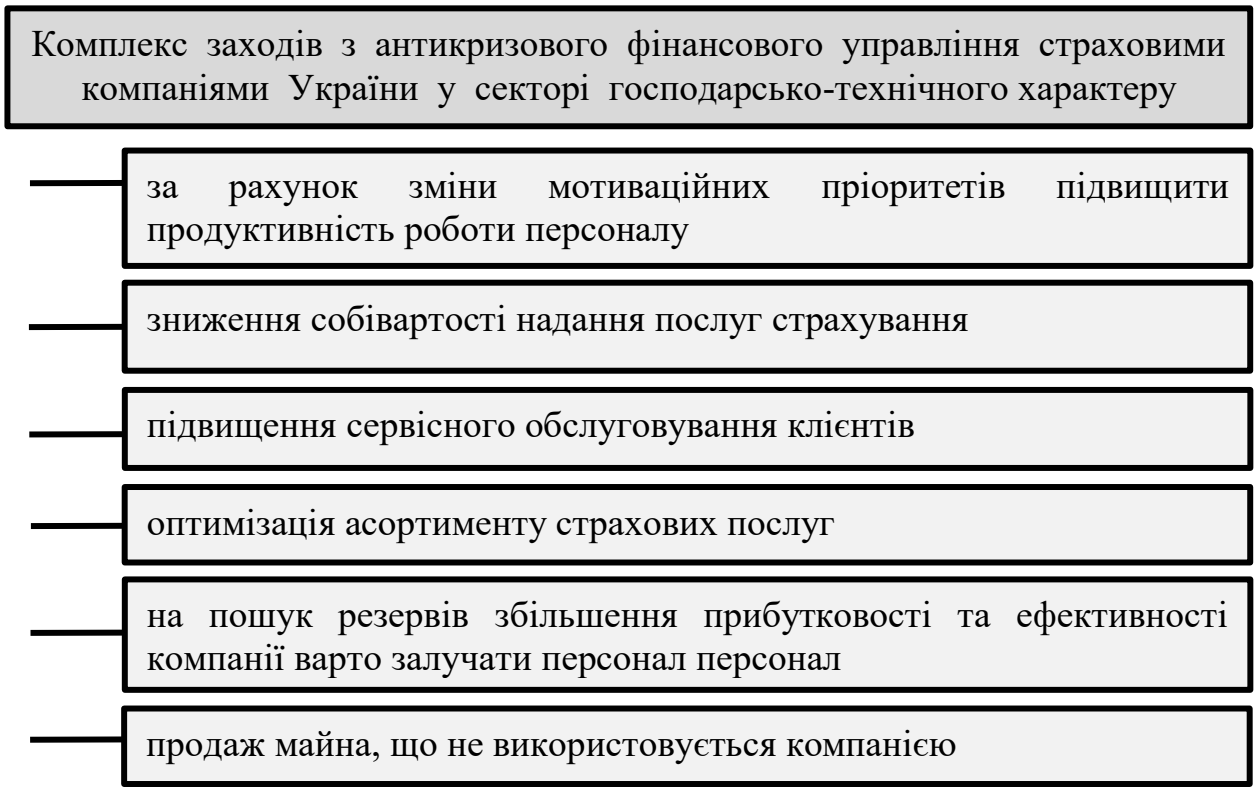

Рис. 3.6. Комплекс заходів з антикризового фінансового управління страховими компаніями України у секторі господарсько-технічного характеру

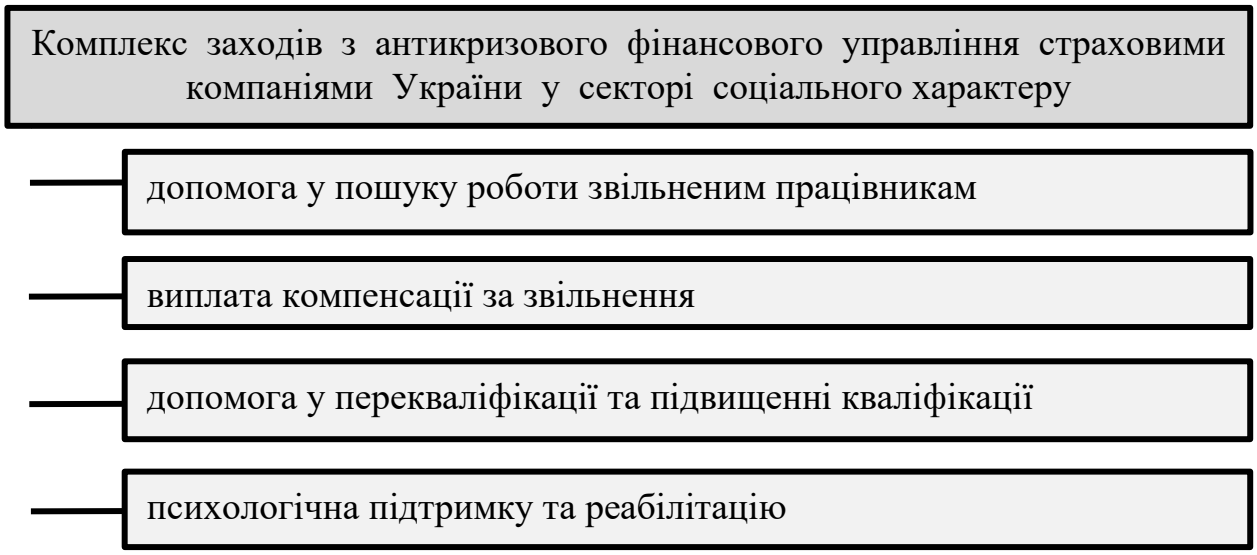

Рис. 3.7. Комплекс заходів з антикризового фінансового управління страховими компаніями України у секторі соціального характеру

Джерело: побудовано автором

Сьогодні багато підприємств України в тому числі і страхових компаній відчувають кризові явища. Для їх протидії варто застосувати санаційні заходи (рис. 3.8).

Таблиця 3.1

Комплекс санаційних заходів страхових компаній України

Види санаційних заходів	Перелік санаційних заходів
1	2
Санаційні фінансові заходи	- пошук стратегічного інвестора; - перетворення страхової компанії на публічне акціонерне товариство; - залучення кредитних чи інвестиційних коштів; - для подолання фінансової кризи компанії варто реструктуризувати кредиторську заборгованість
Санаційні господарські заходи	- максимальне скорочення страхових витрат; - скорочення асортименту послуг страхування; - частину активів, що не використовуватиметься у перспективі варто продати; - окремі підрозділи компанії, які є неліквідними варто ліквідувати або продати; - частину персоналу, без якої компанія може обійтися, варто скоротити; - скоротити частину страхових послуг

Продовження таблиці 3.1

Санаційні заходи, спрямовані на оптимізацію управління компанією	- зміна керівництва та усієї команди адміністраторів; - здійснити певні зміни у маркетинговій діяльності компанії; - адаптація та психологічна підготовка персоналу до роботи в умовах фінансової кризи; - застосування компанією нових методів та прогресивних форм управління;
Санаційні заходи, спрямовані на реорганізацію компанії	- ребрендінг; - злиття зі страховою компанією чи приєднання до неї, яка має сильне фінансове становище на ринку зміна організаційно-правової форми господарювання;
Санаційні соціальні заходи	- допомога у пошуку роботи звільненим працівникам; - виплата компенсації за звільнення; - допомога у перекваліфікації та підвищенні кваліфікації; - психологічна підтримка та реабілітація

На нашу думку, усі запропоновані заходи дозволять підвищити ефективність діяльності страхових компаній України у сучасних умовах функціонування страхового ринку.

ВИСНОВКИ

Страхування виступає одним із дієвих інструментів захисту від природних, техногенних та інших видів ризику та забезпечення фінансової безпеки суб'єктів економіки. Розвиток страхового ринку має велике значення для розвитку ринкової економіки країни. Формою економічних відносин під час яких відбувається купівля-продаж страхового захисту є страховий ринок, функціонування якого забезпечується через перерозподіл грошових коштів страхувальників та страховиків.

На початку свого існування страховий ринок України був представлений лише одним страховихом – Держстрахом, який був монополістом у сфері страхування. за часів радянського союзу. Із отриманням незалежності, Україна почала розвивати страхову сферу і формувати сучасний страховий ринок. Вітчизняний ринок України характеризується наявністю цілої низки проблем, вирішення яких може бути здійснено через державне регулювання страхового ринку. Тому можна сказати, що вітчизняний страховий ринок перебуває на етапі становлення.

Із початком повномасштабного вторгнення росії на територію України, страховий ринок зазнає негативного впливу і основним викликом для стабільного розвитку економіки України стали проблеми безпеки. Проблемними є врегулювання страхових випадків у тих регіонах України, які зараз знаходяться в окупації, або на їх території ведуться активні бої, адже майже не можливо належним чином оформити усі документи, викликати поліцію на місце аварії та оглянути транспортний засіб.

СК «ТАС» здійснює свою діяльність на території України та в межах, визначених законодавством України і Статутом компанії. Метою діяльності СК «ТАС» є отримання прибутку через надання страхових послуг фізичним та юридичним особам, надання їм страхового захисту.

Фінансові результати СТ «ТАС» протягом усього аналізованого періоду зростають, що є твердженням міцного становища компанії на страховому ринку України, незважаючи на усі виклики сучасного періоду.

Криза на ринку страхових послуг України призвела до значних проблем із функціонуванням страхових компаній, що сприяє зниженню ефективністю управління та фінансовим станом даних компаній. У роботі нами запропоновані заходи із підвищення ефективності діяльності страховими компаніями із виділенням процедури коригування їх фінансового стану та варіантів комплексу заходів із підвищення ефективності управління страховими компаніями.

Забезпечення сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності та оптимізація податкового навантаження є основними напрямками державного регулювання страхової діяльності України. Важливо також створення відповідних умов для стимулювання розвитку саморегуляції страхового ринку шляхом створення недержавного контролюючого органу та залучення громадськості до державного регулювання страхової діяльності, а також забезпечення прозорості і відкритості державного управління у цій сфері. Ще одним напрямком удосконалення державного регулювання є забезпечення наглядових державних органів, відповідними ресурсами для ефективного виконання їх повноважень. Високорозвиненого страхового ринку в Україні можна досягнути за умови здійснення державного регулювання у симбіозі комерційних, громадських та державних інтересів.

Основними загрозами компанії є війна в Україні, високий рівень збитковості по договорах страхування, слабкий розвиток ринкової інфраструктури реалізації страхових послуг та недовіра населення до страхових компаній через збільшення кількості шахрайств на страховому ринку України. Усі загрози можуть бути подолані на основі можливостей для компанії. Основними можливостями СК «ТАС» є покращення інвестиційної діяльності, застосування прогресивних наукових розробок, впровадження

нових видів розробок, розширення філіальної та агентської мережі для підвищення фінансової стійкості та платоспроможності компанії.

Страховики у складний воєнний час і далі підтримують економіку України, належним чином сплачуючи до бюджету податки. Не дивлячись на те, що у 2023 році очікується скорочення податкових надходжень, залежно до зменшення частини прибутків компанії, про що зазначено в оцінках Меморандуму про економічну та фінансову політику, страховики за І квартал 2023 року вже сплатили до бюджету 383 млн грн податку на прибуток. Це внесок страхового ринку у фінансову підтримку нашої Перемоги на рівні з наданням страхових послуг, яких потребують громадяни, бізнес та держава.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96-ВР (зі змін. та допов.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр/.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436- IV (зі змін. та допов.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

3. Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» N 47-93 від 10.05.1993 року // www.rada.kiev.ua

4. Ліцензійні умови провадження страхової діяльності: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 серпня 2003 р. № 40, із змін. URL : http://zakon.rada.gov.ua.

5. Постанова Правління НБУ від 24.02.2022 № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану».

6. Постанова Правління НБУ від 07.07.2022 № 141 «Про діяльність учасників ринку небанківських фінансових послуг у територіальних громадах, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) або на території, яка під загрозою проведення воєнних (бойових) дій».

7. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII (зі змін. та допов.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12.

8. Про затвердження Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками : Постанова КМУ від 18.12.1996 р. № 1523 (зі змін. та допов.). URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-п.

9. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків : Розпорядження Держфінпослуг від 17.03.2005 р. № 3755 (зі змін. та допов.). URL : http://www.dfp.gov.ua/files/RK3775.pdf.

10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III (зі змін. та допов.). URL : http://zakon1. rada.gov.ua/laws/show/2664- 14/.

11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (зі змін. та допов.). URL : http://zakon1. rada.gov.ua.

12. Аранчій В. І., Остапенко О М., Остапенко Т. М. Страховий менеджмент : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2018. 252 с.

13. Базилевич В. Д. Страхування : підручник. Київ : Знання, 2012. 1019 с.

14. Біла Д. В. Принципи державного регулювання діяльності страхових компаній Ефективна економіка. 2015. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com. ua/?op=1&z=4550

15. Білик О.І., Хім М.К. Державне і приватне страхування. Теорія і практика: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2019. 231 с.

16. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 328

17. Гетьман О.О. Підвищення ефективності функціонування підприємств на засадах упровадження маркетингового механізму управління їх діяльністю : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01. Дніпропетр. ун-т економіки та права. Дніпро, 2015. 20 с.

18. Говорушко Т. А., Стецюк В. М., Толстенко О. Ю. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 168 с.

19. Землячова О. А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2014. № 2.

20. Клапків Л., Клапків Ю., Свірський В. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній : теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління : монографія. ІваноФранківськ : Кушнір Г. М., 2020. 172 с.

21. *Ключові тенденції страхового ринку України у 2023 році - https://www.nasu.com.ua/klyuchovi-tendentsiyi-strahovogo-rynku-ukrayiny-u-2023-2024-rokah-upevnenyj-ruh-do-yevropejskogo-soyuzu/*

22. Кужелєв М. О., Меженська В. В. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. Схід. 2012. № 1. С. 62–67.

23. Кужелєв М.О., Шакура О.О. Формування парадигми державного регулювання системи комерційного страхування в Україні. Світ фінансів. 2014. Вип. 2. С. 95–99.

24. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Страхування» для студентів напрямів 6.030508 «Фінанси і кредит», 6.030509 «Облік і аудит». Частина 1/Укл.: Золотарьова О.В. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2016р.

25. Михайлова Н. В., Кравцова А. І. Теоретичні основи державного регулювання страхової діяльності України. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 4. С. 163–168.

26. Налукова Н.І., Бадида М.П. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики. Світ фінансів. 2015. No 2. С. 105–117.URL:http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3754/1/%D0%9D%D0%B0%D0%BB%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9D..pd

27. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua

28. Нечипоренко А.В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь, 2021р.:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/96.pdf

29. Нечипоренко А. В. Вплив поведінкових факторів на управління фінансовою діяльністю корпорації: теоретичні аспекти. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2018. № 2. С.154-168.

30. Огляд страхового ринку України за півріччя 2022 року: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/

31. Олексів І.Б. Методи оцінювання і планування економічних показників діяльності підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01. Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів, 2013. 18 с.

32. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

33. Офіційний сайт АТ «Страхова група» «ТАС». URL: http://sgtas.ua/

34. Поплавська Є.М. Розвиток страхового ринку України в сучасних умовах. Право і суспільство: актуальні проблеми взаємодії – шляхи європейської інтеграції. 2004. С. 181–184.

35. Сокиринська І. Г., Журавльова Т. О, Аберніхіна І. Г Страховий менеджмент : навч. посіб. Дніпропетровськ : Пороги, 2016. 301 с.

36. Стешенко О. Д. Страховий менеджмент: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2021. – 50 с.

37. Страховий менеджмент: підручник / С. С. Осадець, О. В. Мурашко, В. М. Фурман та ін.; за наук. ред. С. С. Осадця. Київ : КНЕУ, 2011. 333 с.

38. Супрун А. А., Супрун Н. В. Страховий менеджмент : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2010. 300 с.

39. Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво : підручник для бакалаврів / за ред. проф. П.О. Нікіфорова, доц. Н.А. Бак. Том.1. Чернівці, 2019. С. 63-112.

40. Фурман В.М. Страхові послуги для населення // Фінанси України. – 2005. - №4.

41. *Черняховський В. План Маршалла для українського страхового ринку. НВ Бізнес. 2022. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplinula-viyna-nastrahoviy-rinok-ekspert-ostanninovini-50237940.html*

42. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2020. 192 с.

43. Яворська Т. В., Реверчук С. К Страхові послуги : навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 350 с.

44. https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-kl52.pdf

45. http://www.dfp.gov.ua/

46. http://www.uainsur.com/.

ДОДАТКИ

Додаток А

Принципи державного регулювання страхового ринку

Принципи	Характеристика
1	2
Ефективність	- розподіл функцій органів нагляду відповідно до завдань, які необхідно вирішувати; - забезпечення прибутковості та ліквідності об'єктів, на які здійснюється регулюючий вплив; - послідовність регуляторних дій, прогнозування кінцевого економічного ефекту та можливих негативних наслідків; - реалізація цілей регулювання, спрямованих на досягнення максимального економічного ефекту при залученні мінімальних ресурсів осіб, які функціонують на страховому ринку
Законність	- в разі зміни страховою компанією її внутрішньої політики варто врахувати вимоги міжнародних нормативно-правових актів при ініціації законодавчих актів на ринку страхування; - обов'язковість дотримання органами регулювання та нагляду, страховими компаніями та їх посадовими особами законів та підзаконних нормативних актів, якість законів, відповідність та підпорядкованість нормативно-правових актів закону;
Збалансованість	- встановлення рівноваги між саморегулюванням, ринковим та державним регулюванням; - при здійснення регулювання держави та громадян необхідно зберегти баланс інтересів суб'єктів господарювання.
Справедливість	- справедливо визначати права та обов'язки сторін страхового ринку, відновлювати їх справедливість за допомогою письмових розпоряджень регулюючого органу страхового ринку, а також їх приписи та постанови; - недопущення дискримінації, виключень, нерівності, свавілля органів нагляду щодо страховиків та страхових компаній у відносинах із своїми клієнтами та партнерами; - рівність страхових компаній перед органами регулювання, рівність законодавчо визначених прав і обов'язків страхових компаній, пропорційність відповідальності допущеному правопорушенню;
Незалежність	- недопущення під час виконання господарських операцій пріоритету в наданні послуг пропозиціям політичних партій чи пов'язаних з ними осіб та вкладення коштів страхових резервів в афілійовані структури, що суперечило б диверсифікованості ризиків, безпечності та прибутковості діяльності; - незалежність регулювання від впливу політичних партій, недопущення неправомірного та несанкціонованого втручання в діяльність органів регулювання та нагляду; - свобода підприємницької діяльності у межах, отриманих ліцензій та встановлених законодавством обмежень - оперативна незалежність для здійснення регулятивної діяльності та наявність для цього достатніх ресурсів;

Продовження таблиці додатку А

1	2
Адекватність	- ґрунтовний аналіз при виборі методів та інструментів регулювання всіх можливих альтернативних варіантів та наслідків їх застосування; - відповідність методів державного регулювання діяльності страховиків існуючим проблемам та загальному стану економіки; - врахування реального стану, можливостей, потенціалу економіки та страхового ринку, а також міжнародних угод, що підписані країною;
Прозорість	- доступність, повнота інформації для страхувальників про страхові продукти та громадськості про діяльність страхових компаній і своєчасне її оприлюднення - обов'язковий розгляд державними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих страховиками, страхувальниками, саморегулівними організаціями страховиків та іншими зацікавленими особами; - інформування суспільства про регуляторні дії щодо страховиків та інших суб'єктів страхового ринку та про діяльність органів регулювання та нагляду, відкритість інформації про діяльність страхових компаній;

Джерело: складено автором на основі [14]

Додаток Б

Динаміка складу активів балансу СК «ТАС» за 2020 – 2022 роки

Показники	Роки			2021 / 2020		2020 / 2021	
	2020	2021	2022	+ / -	%	+ / -	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	838	2520	3 845	+1682	3,01	+1 325	1,53
Незавершені капітальні інвестиції	66 832	-	-	-66 832		-	-
Основні засоби	147 196	138 888	126 726	-147 196	0,94	-12 162	0,91
Довгострокові фінансові інвестиції	563 751	563 854	572 558	+103	1,00	+8 704	1,02
Відстрочені аквізиційні витрати	191 583	225 825	225 521	+34 242	1,18	-304	0,99
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	454 665	562 942	563 387	+108277	1,24	+445	1,00
Усього за розділом 1	1291161	1 699 281	1 664 428	+408120	1,32	-34853	0,98
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси	3 778	3 618	3 305	-160	0,96	-313	0,91
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	276 776	310 069	311 480	+33293	1,12	+1411	1,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками							
за виданими авансами	4 040	4 137	3 720	+97	1,02	-417	0,90
з нарахованих доходів	15 454	17 179	17 010	+1725	1,11	-169	0,99
Інша поточна дебіторська	7 376	11 024	9 852	+3648	1,49	-1172	0,89

заборгованість							

Продовження таблиці додатку Б

1	2	3	4	5	6	7	8
Гроші та їх еквіваленти	20 443	1 637	122 529	-18806	0,08	+120892	74,85
Витрати майбутніх періодів	939	1 125	2 131	+186	1,20	+1006	1,89
Частка перестраховика у страхових резервах	188 599	153 223	115 288	-35376	0,81	-37935	0,75
Усього за розділом II	1 166095	909 594	1 291 436	-256501	0,78	+381842	1,42
Баланс	2 457256	2 608 875	2 955 864	+151619	1,06	+346989	1,13

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності СК «ТАС»

Додаток В

Структура активів балансу СК «ТАС» за 2020- 2022 роки

Показник	2020		2021		2022		Відхилення за питомою вагою	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необротні активи								
Нематеріальні активи	838	-	2520	0,1	3 845	0,1	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	66 832	2,7	-	-	-	-	-	-
Основні засоби	147196	6,0	138 888	5,3	126 726	4,3	-0,7	-1,0
Довгострокові фінансові інвестиції	563 751	22,9	563 854	21,6	572 558	19.4	-1,3	-2,2
Відстрочені аквізиційні витрати	191 583	7,8	225 825	8,7	225 521	7,6	+0,9	-1,1
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	454 665	18,5	562 942	21,6	563 387	19,1	+3,1	-2,5
Усього за розділом I	1424865	58,0	1 699281	65,1	1 664 428	56,3	+7,1	-8,8
II. Оборотні активи								
Виробничі запаси	3 778	0,2	3 618	0,1	3 305	0,1	-0,1	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	276 776	11,3	310 069	11,9	311 480	10,5	+0,6	-1,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками								
за виданими авансами	4 040	0,2	4 137	0,2	3 720	0,1	-	-0,1
з нарахованих доходів	15 454	0,6	17 179	0,7	17 010	0,6	+0,1	-0,1

Продовження таблиці додатку В

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інша поточна дебіторська заборгованість	7 376	0,3	11 024	0,4	9 852	0,3	+0,1	-0,1
Гроші та їх еквіваленти	20 443	0,8	1 637	0,1	122 529	4,1	-0,7	+4,0
Витрати майбутніх періодів	939	-	1 125	-	2 131	0,1	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	188 599	7,7	153 223	5,9	115 288	3,9	-1,8	-2,0
Усього за розділом II	1032391	42,0	909 594	34,9	1 291 436	43,7	-7,1	+8,8
Баланс	2457256	100,0	2 608875	100,0	2 955 864	100,0	-	-

Джерело: систематизовано автором на основі фінансової звітності СК «ТАС»

Додаток Г

Динаміка фінансових показників пасиву балансу СК «ТАС» за 2020 – 2022 роки

Показник	2020	2021	2022	2021\2020		2022/2021	
				тис.грн.	%	тис.грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	102 000	102 000	102 000	-	-	-	-
Капітал в дооцінках	84 363	81 103	81 103	-3 260	0,96	-	-
Резервний капітал	16 397	16 397	16 397	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	454 383	394 340	553 598	-60 043	0,87	+159 258	1,4
Інші резерви	39 679	61 869	116 590	+22 190	1,56	+54 721	1,88
Усього за розділом I	696 822	655 709	869 688	-41 113	0,94	+213 979	1,32
II. Довгострокові зобов’язання та забезпечення							
Інші довгострокові зобов’язання	11 521	14 430	15 599	+2 909	1,25	+1 169	1,08
Довгострокові забезпечення	11 103	16 233	16 292	+5 130	1,46	+59	1,00
Страхові резерви	1614042	1786683	1869 435	+172 641	1,11	+82 752	1,05
Усього за розділом II	1636666	1817346	1901326	+180 60	1,11	+83 980	1,05
III. Поточні зобов’язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за:							
довгостроковими зобов’язаннями	12 679	12 504	13 514	-175	0,99	+1 010	1,08
товари, роботи, послуги	46 266	49 006	89 218	+2 740	1,06	+40 212	1,82
розрахунками з бюджетом	19 345	24 143	48 004	+4 798	1,25	+24 171	2,01
у тому числі з податку на прибуток	17 155	23 833	47 604	+6 678	1,39	+23 771	1,99

Продовження таблиці додатку Г

розрахунками зі страхування	-	1	-	+1	-	-	-
розрахунками з оплати праці	84	57	12	-27	0,68	-45	0,21
одержаними авансами	18 549	21 173	18 700	+2 624	1,14	-2 473	0,88
Інші поточні зобов’язання	23 866	28 628	15 141	+4 762	1,2	-13 487	0,53
Усього за розділом III	123 768	135 820	184 850	+12 052	1,1	+49 030	1,36
Баланс	2457 256	2608 875	2955 864	+151 619	1,06	+346 989	1,13

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності СК «ТАС»

Додаток Д

Динаміка фінансових результатів СК «ТАС» за 2020 – 2022 роки

Показник	2020	2021	2022	2021/2020		2022/2021	
				тис.грн.	%	тис.грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисті зароблені страхові премії	1 766998	2 156765	2 274876	+389 767	1,22	+118 111	1,05
Премії підписані, валова сума	2 026920	2449545	2432613	+422 625	1,21	-16 932	0,99
Премії передані у перестрахування	116 749	135 915	89 714	+19 166	1,16	-46 201	0,66
Зміна резерву незароблених премій	146 828	161 845	52 692	+15 017	1,10	-109 153	0,32
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	3 655	4 980	15 331	+1 325	1,36	+10 351	3,08
Собівартість реалізованої продукції	393 480	488 607	463 062	+95 127	1,24	-25 545	0,95
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	887 597	1 142848	904 319	+255 251	1,29	-238 529	0,79
Валовий прибуток/збиток	485 921	525 310	907 495	+39 389	1,08	+382185	1,73
Доход (витрати від зміни інших страхових резервів)	-80 175	-51 152	-52 664	-29 023	0,64	+1 512	1,03
Зміна інших страхових резервів, валова сума	-86 611	-10 796	-30 060	-75 815	0,12	+19 796	2,78
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	6 436	40 356	22 604	+33 920	6,27	-17 752	0,56
Інші операційні доходи	131 383	267 217	151 597	+135 834	2,03	-115 620	0,56

Продовження таблиці додатку Д

1	2	3	4	5	6	7	8
Адміністративні витрати	331 791	418 858	457 997	+87 067	1,26	+39 139	1,09
Витрати на збут	2 941	3 293	2 110	+352	1,12	-1 183	0,64
Інші операційні витрати	197 880	326 401	336 361	+128521	1,65	+9 960	1,03
Фінансовий результат від операційної діяльності прибуток/збиток	4 517	-	209 960	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	230 689	206 183	234 965	-24 506	0,89	+28 782	1,14
Інші доходи	129 102	142 033	6 212	+12 931	1,10	-135 821	0,04
Фінансові витрати	5 631	5 785	6 653	+154	1,03	+868	1,15
Інші витрати	138 905	161 361	4 929	+22 456	1,16	-156 432	0,03
Фінансовий результат до оподаткування прибуток/збиток	219 772	173 893	439 555	-45 879	0,79	+265 662	2,52
Витрати (дохід) з податку на прибуток	82 760	83 826	136 316	+1 066	1,01	+52 490	1,62
Чистий фінансовий результат прибуток/збиток	137 012	90 067	303 239	-46 945	0,65	+213 172	3,37

Джерело: систематизовано автором на основі фінансової звітності СК «ТАС»